

Blev du
klogere

Cathrine
Gyldensted

Sådan forbedrer
du den offentlige
samtale

Forlaget Højskolerne

CATHRINE
GYLDENSTED

Cathrine Gyldensted er uddannet journalist fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole (2000) samt Msc i Applied Positive Psychology fra University of Pennsylvania, USA (2011). Hun har siden 2011 været pionér og udvikler af konstruktiv, journalistisk metode i samarbejde med mediehuse og journalistuddannelser i Skandinavien, EU, Storbritannien, USA og i Afrika. I forbindelse med dette arbejde har hun blandt andet publiceret en håndfuld forskningsartikler, som definerer og udforsker konstruktiv journalistik.

Hun er tidligere radiovært på P1 Debat og Radio24Syv, nyhedsreporter på TV Avisen, undersøgende journalist på 21 Søndag samt USA-journalist for DR Nyheder i årene 2007 til 2011.

Blev du klogere?

Cathrine Gyldensted

Blev du klogere?
Af Cathrine Gyldensted
1. udgave, 1. oplag
© Cathrine Gyldensted og Forlaget Højskolerne, 2020

Højskolerne

Forlaget Højskolerne
Højskolernes Hus - Nytorv 7
1450 København K
Tlf. 3336 4040
www.ffid.dk

Layout: Katrine Dahlerup
Illustrationer: Rasmus Meisler
Portrætfoto: Robin Skjoldborg
Korrektur: Lilian Kingo
Tryk: GP Tryk
Oplag: 1.500

Udgivet med støtte fra TrygFonden

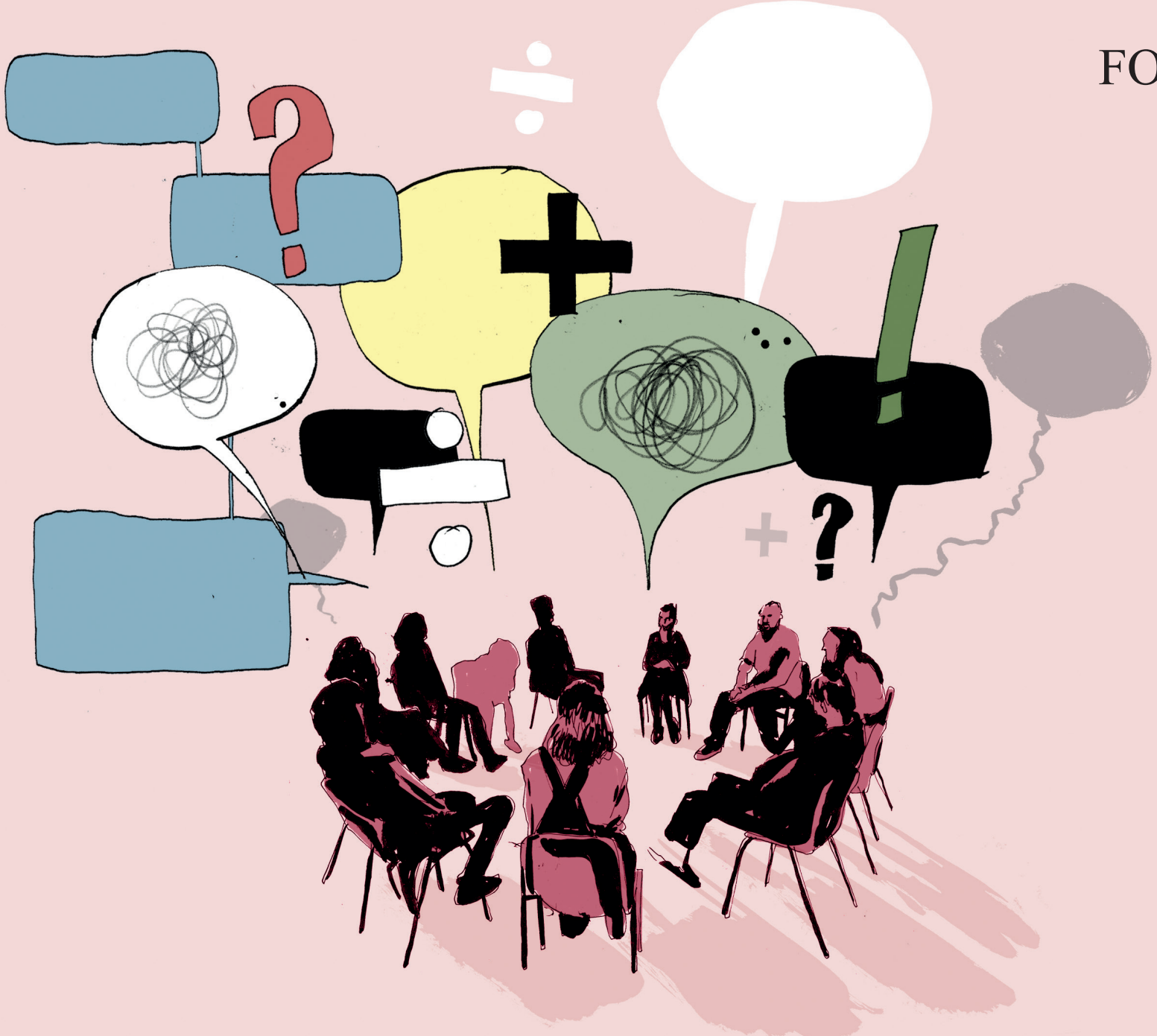
Alle rettigheder forbeholdes.

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan Tekst & Node, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser.

ISBN 978-87-87627-43-6

Indhold

	FORORD	6
# 1	NYE SPILLEREGLER	16
# 2	FRONTER	28
# 3	REFLEKSIONER	42
# 4	INITIATIV	58
# 5	PARAT TIL BEDSTE SENDETID	68
# 6	FRA FRUSTRATION TIL FRIRUM	78
# 7	HEJS FLAGET	86
	TAK	97
	LÆS VIDERE	98

“Journalistikken medvirker til en skævvreden fremstilling af verden, når den udelukkende leder efter ofre, mistænkeliggørelse og konflikt.”

FORORD

Stolene er placeret i en rundkreds. Vi har lige givet hånd til en række ukendte, hinanden imellem. Udenfor er der høje træer og kyststrækning mod Tunø. Indenfor er vi tyve mennesker, samlet for at lære om en ny og anderledes måde at tale sammen på. Kursuslederen beder os grave tilbage: “Hvordan blev uenighed håndteret i dit barndomshjem, og hvordan har det formet dig?” spørger hun. Vi bliver stille på stolene. Spørgsmålet starter en tidsrejse inden i mig.

I tankerne drager jeg 40 år tilbage i tiden og ender ved spisebordet i min farmor og farfars stue. Alle familiemedlemmerne er til stede. Mine to fastre og deres mænd sidder på langsiden over for mig. Ved siden af min far og min storesøster. Maden er hjemmelavet, for min farmor ved godt, hvordan man laver en brun sovs. Hun ved også godt, hvordan man sender verbale giftpile af sted. Hun sigter efter sin mand, min farfar. Han giver igen af samme mønt, og det samme gør min far og min farmors døtre. Det er et rum med høje følelsesmæssige bølger, men også med latter og store armbevægelser. Jeg kan huske, at jeg sidder der, i min lille seksårige krop med en tallerken fuld af mad foran mig og tænker mit. Det er ubehageligt at opleve, hvordan de voksne kommunikerer gennem stikpiller eller gennem højlydte skænderier, som det nogle gange ender med. Og det er ubehageligt at opleve, hvordan de voksne taler om dem, som *ikke* er til stede. Taler om mennesker, som lige har været der, ved bordet, eller forbi i livet. De taler først om dem, når de er gået igen. Aldrig direkte, åbent og modigt. Det føles altid indirekte, udtalt og lidt fejlt, tænker jeg der, siddende ved det dækkede bord.

Jeg beslutter, at når jeg bliver større, vil jeg forsøge at være modig og altid være den, der siger direkte til folk, hvordan jeg har det med dem. Direkte, til deres ansigt. Det er en måde at vise respekt på, tænker jeg. Er det ikke mere respektfuldt at stå ved, hvad man føler og tænker, og sige det direkte til vedkommende, end luskeri bag folks rygge? Jeg vil i hvert fald ikke gå bagom nogens ryg. Jeg vil heller ikke være indirekte

eller stikpilleagtig. Næh, gå gennem verden med åben pande. Sådan går et “godt” menneske igennem livet, tænker jeg.

Nu, fyre år efter, må jeg sande, at verden desværre er meget mere kompleks, end barnet gjorde op. Der er så mange grunde til, at mine familiemedlemmer agerede, som de gjorde. De gjorde deres bedste. Det, de var i stand til. Nogle gange handlede det vel bare om at “overleve” følelsesmæssigt. Derfor greb de til de handlemåder, som de kendte, fandt størst tryghed i eller styrke ved. Så i dag tænker jeg, at der ikke var nogen, i dét selskab, som havde teknikkerne til at sætte gang i en ny form for samtale og udveksling. En samtale, som på trods af et svært indhold, kunne være foregået på en langt mere tryk og kærlig måde. Tænk, hvis vi kunne have haft en ordveksling, som kunne have betydet, at hele familiedynamikken var blevet mere rummelig, kærlig og respektfuld? Det var ingen i stand til at sørge for. Slet ikke mig, som jeg sad dér ved bordet. Jeg tænkte, at jeg i stedet ville kæmpe for dem, som ikke blev hørt. Være på de svages side. Sørge for, at bøllerne blev sat på plads. Jeg blev journalist, hvor den slags antiautoritære, modige karaktertræk forventes og bliver belønnet.

Men, efter nogle år som reporter begyndte jeg at tænke på, om journalistikken var befolket med voksne, der i virkeligheden indeni var indignerede og klemte børn på korstog mod denne verdens onde kræfter. Er du drevet af dybereliggende dynamikker, der også kan føres tilbage til din barndom? Det er i hvert fald vigtigt at stille skarpt på det spørgsmål, fordi det kan give os svar på, hvorfor vi opfører os, som vi gør. Hvorfor nogle har let ved at blive i en konflikt og granske den, og hvorfor nogen flygter fra den. Om den lidenskabelige fokusering på at stille magten til ansvar betyder, at vi overser fremskridt, håb, læring, “alt det der virker”? Med det resultat, at nyheds- og samfundsjournalistikken, som har til opgave at beskrive verdens tilstand retvisende, i virkeligheden udelukkende beskriver *sygdomsversionen* af verden. Det vil sige alt det, som ikke virker. Med den effekt, at journalistikken medvirker til en skævvreden fremstilling af verden, når den udelukkende leder efter ofre, mistænkeliggørelse og konflikt.

Hvad betyder sådan et ensidigt fokus for borgernes indtryk af samfundet og af dem, som træffer beslutningerne? Politikerne. Bureaukraterne. Er de alle sammen uduelige? Er de alle sammen pampere? Tænker de altid kun på at hyppe deres egne kartofler eller på egne magtspil? Nogle gange ja. Andre gange nej.

Problemet med en unuanceret og skinger debat og de konsekvenser, det har for mange, er åbenlyst:

- Voksende frustration over politikere, som gemmer sig bag en hær af spindoktorer og kommunikationstyper.
- Politikere som er dødtørre af journalister, der opfører sig konflikt-optrappende, afbryder og forsimples sager. Borgerne, der ikke deltager i den offentlige samtale, blandt andet på grund af de dynamikker, der er nævnt herover.
- Journalister, der er trætte helt ind til benet af politikere, som ikke svarer på spørgsmål, de får stillet.

I Holland har onlinemediet *De Correspondent* forsøgt at skabe nye standarder for, hvad journalistik skal kunne. Målet med deres dækning er at beskrive verden, som den *fungerer*, til forskel fra klassiske medier, hvis indhold beskriver, hvordan verden *ikke* fungerer. Herhjemme har mediet Zetland formuleret en lignende mission. I Holland stod jeg hen over tre år for opbygningen af en afdeling for konstruktiv journalistik på Windesheim Universitet. Vi definerede konstruktiv journalistisk metode som et paraplybegreb og identificerede seks adgangsveje: 1. Løsningsfokus, 2. Facilitering af visioner & fremtidssigte, 3. Konstruktiv interviewteknik, 4. Depolariserende debat-teknikker, 5. Fremskridt eller tilbagegang? Virkelighedstjek med afsæt i tal og statistikker inspireret af Hans Rosling og 6. Samskabelse med offentligheden.

Hollandske kolleger brugte under valgkampen i 2017 flere depolariserende greb: Som for eksempel en regel for interviews, der handlede om ikke at spørge til holdninger, men udelukkende til kildens *erfaringer* på et område. Metoden blev blandt andet brugt på indvan-

drings- og integrationsspørgsmålet, og resultatet blev, at debatten blev mindre skinger fra alle sider af det politiske spektrum. Samt forankret i realiteter og virkelige hændelser.

Holland havde også haft en landsdækkende kampagne på det store hollandske dagblad *Trouw*, hvor to vælgere med modsatrettede politiske synspunkter mødtes i virkeligheden for at tale *med* hinanden i stedet for at tale *om* hinanden. Den amerikanske avis *New York Times* har også forsøgt sig med depolariserende formater. Efter valget af Donald Trump i 2016 producerede avisen en podcast-serie under titlen “I Voted Clinton. You Voted Trump. Let’s Talk,” hvor en Trump-vælger blev sat sammen med en Clinton-vælger. De to blev bedt om at stille hinanden en række spørgsmål og så lytte til, hvad den anden svarede. Det depolariserende ved denne teknik lå i formuleringen af de 19 spørgsmål, som alle var åbne og nysgerrige. Spørgsmål som: “Hvorfor tror du, at jeg stemte på min kandidat?”, “Hvad er den vigtigste sag for mig, politisk?”, og “Er der en holdning, min kandidat har givet udtryk for, som du faktisk kan erklære dig enig i?”

Det depolariserende ved disse spørgsmål er, at de beder begge parter om aktivt at sætte sig i modpartens sted. Disse eksempler har jeg igen og igen fortalt til mine journalist-kolleger, når jeg har haft mulighed for det. Interessen for metoderne er voksende blandt journalister og medie-huse. Jeg får med jævne mellemrum meldinger tilbage fra kolleger, som har taget metoderne til sig og bruger dem i deres arbejde. I Storbritan-nien har britiske kolleger været meget interesserede i at tilegne sig de-polariserende metoder. En inte-resse som er vokset i tiden efter Brexit.

Også DR viste interesse, da de i 2019 inviterede mig med i en debat på Folkemødet i Allinge. Debatten handlede om kvaliteten af den of-fentlige debat. Hvordan politikere mudderkaster, når de debatterer med hinanden, samt hvilken rolle journalister har i dette.

Over for mig i panelet står en lyshåret kvinde og venter på, at værtens spørgsmål når hende. Hun lytter til os andre, meget tålmodigt, tænkte jeg.

Når jeg i dag ved, hvilken viden Lisbeth Trinskjær, formand for Folke-højskolernes Forening i Danmark, stod med, har jeg svært ved at forstå,

at det var muligt for hende at tie stille og vente på os andre. De fleste del-tagere i denne debat har mange “rigtige” meninger og iagttagelser, nogle endda tung faktuel viden. Men den viden, Trinskjær stod med, overgår begge. For hun havde handlet. Ikke bare talt skulle det vise sig.

Under den danske valgkamp i sommeren 2019 brugte flere valg-værter elementer af den depolariserende metode. Mest synligt var, da TV2’s vært Natasja Crone i partilederrunderne bevidst lagde en *ikke-konfliktoptrappende* strategi. I “Valg 2019 – Det Sidste Ord”-de-batten lægger Crone ud med at hilse rækken af partiledere fra seerne. Hun minder dem om, at noget af det, som irriterer seerne mest, er, når politikerne taler i munden på hinanden. En hilsen, som ser ud til at gøre indtryk på de folkevalgte. De synker i hvert fald en ekstra gang, et par øjenbryn hæver sig, og flere ser tankefulde ud, da kameraet tager en tur hen over af rækken under Crones udmelding. Da jeg spørger hende om indledningen, bekræfter Crone, at hun havde en særlig hensigt med den, ja, for hele debatten:

”Jeg havde selv skrevet min indledning, der var inspireret af en måske lidt banal iagttagelse fra fodboldens verden. Nemlig at de bedste fodbolddommere er de mest usynlige. Hvis man ikke rigtigt har lagt mærke til en dommer under en kamp, så har han eller hun sandsynlig-vis gjort det eminent. Dommere, der bringer sig selv i fokus på grund af tvivlsomme kendelser eller alt for emsige fløjt for ligegyldige epi-soder, ødelægger fodboldkampe. På samme måde med ordstyrere, der afbryder for meget, begynder at diskutere med deltagerne eller på andre måder tager fokus fra det egentlige budskab og hovedpersonerne.

Det er en balancegang, for det er klart, at man er nødt til at skride ind for at sikre, at ingen kupper det hele ved at tale alt for længe eller køre deres egen dagsorden. Men der er det egentlig min erfaring, med meget få undtagelser, at danske partiledere respekterer formen og er klar over, at de ikke er alene på scenen og ikke kan ignorere de aftalte temaer.

En ordstyrer, der går efter huller i forklaringer eller afsløringer af politiske rævekager, kan sagtens fungere i andre sammenhænge. Men efter min bedste overbevisning ikke aftenen før et folketingsvalg. Der

må det være min opgave at stå til tjeneste for seerne, særligt de mange, der måske kun følger med den aften. Så jeg var ekstremt fokuseret på at skabe en debat, hvor seerne rent faktisk fik en idé om, hvad de enkelte partiledere stod for, og hvor der var reelle forskelle på, hvilke visioner de havde.”

Crone vandt sidenhen “Årets vært” i fakta-kategorien ved Tvprisen 2020, for sin styring af netop denne partilederrunde.

Men vi har stadig ikke set den store *systematiske* ændring af mediernes debatformer. Hvorfor forholder det sig sådan? Måske er der for meget fokus på den kerneopgave, som journalistikken står på: Den kritiske granskning. De kritiske spørgsmål. Opgaven med at stille en magthaver til ansvar gennem grundig research og dokumentation, er forankret helt tilbage i journalistikkens tidlige historie, men får et moderne løft i kraft af journalisternes afsløringer af fordrejninger og magtmisbrug fra præsidenter og top-embedsfolk. Mest kendt er nok *Washington Post*-journalisterne Bob Woodward og Carl Bernsteins Watergate-afsløringerne i 1972 til 1974.

Hvad sker der, når der udskrives folketingsvalg? Jo, så begynder granskningen og de kritiske spørgsmål, som jo er journalistikkens rolle. Men der er forbløffende lidt variation i tilgangen: Hvad er valgets hovedemner? Hvordan skal de politiske udspil gennemføres, hvis partierne får muligheden? Hvordan lever kandidaterne og partierne op til det, de siger? Er der mangel på sammenhæng? Er politikerne troværdige eller utroværdige? Hvem vinder? Hvem taber? Alt sammen dynamikker, som optrapper konflikten og uenighederne. Underholdende? Ja, nogle gange. Men et bud på en ny dominant debatform? Langtfra.

Derfor bliver jeg overrasket på Folkemødet i Allinge, da Lisbeth Trinskjær endelig får ordet. Hun er enig i problemet, men stopper ikke der. Faktisk har hendes organisation for flere år siden udviklet et nyt format for en demokratisk debat.

Formatet er brugt ved knap 100 debatter rundt omkring på danske fri-, efter- og højskoler, med kendte politikere og meningsdannere i debat. Frirumsdebatten hedder den nye debatform.

Jeg taber underkæben en smule, for jeg er vant til, at mange er enige om problemet, men uvant med, at nogen rent faktisk handler og gør noget ved det. Jeg siger, at det er interessant nyt for mine journalistkolleger, at der findes et nyt effektivt debatformat, som tilbyder en anden samtale. Så jeg spørger for åben mikrofon, om ikke vi skulle skrive en bog om dette nye debatformat.

Derfor endte jeg i kredsen af stole på en højskole syd for Aarhus i gang med at undersøge debatformen.

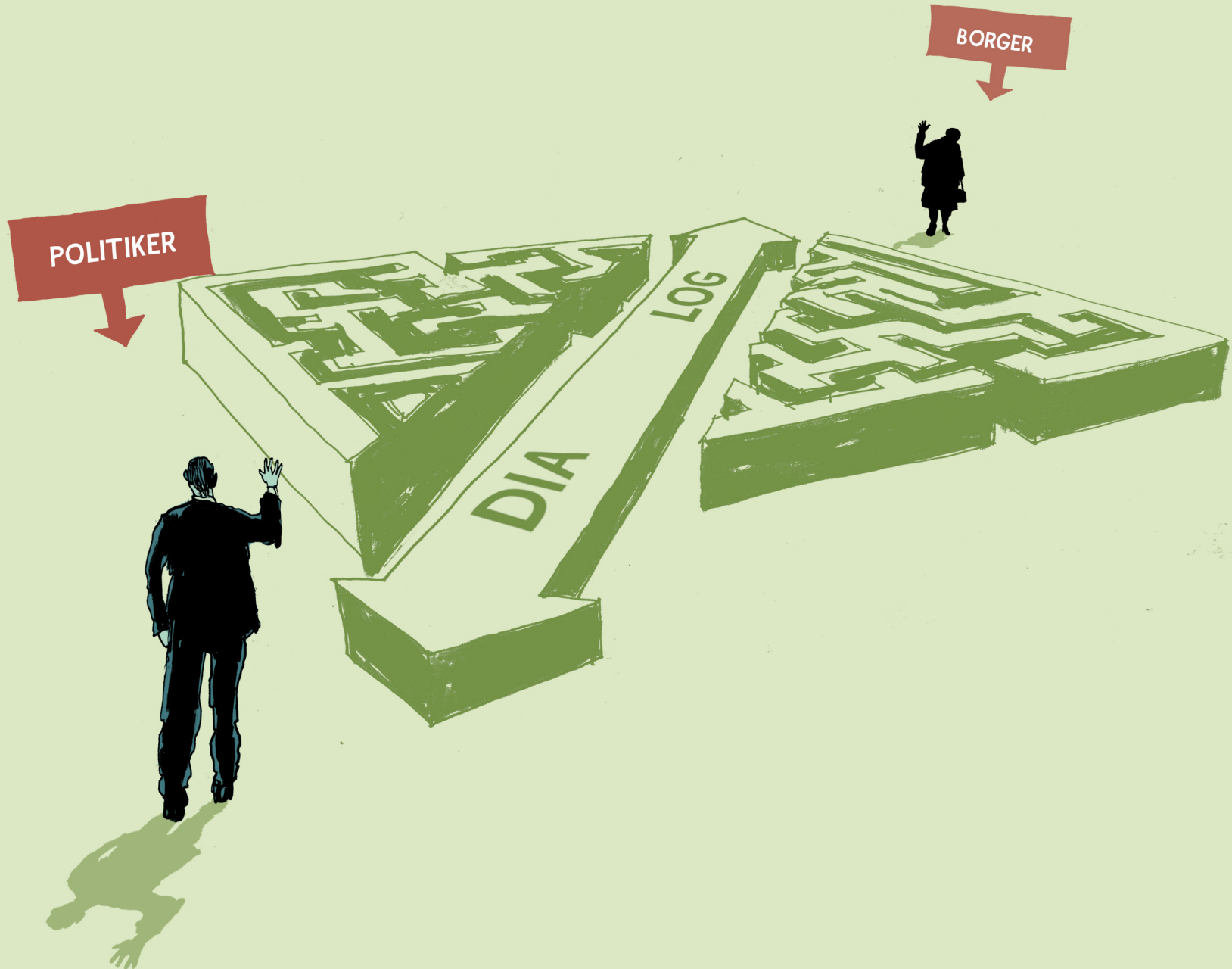
Folkene bag udviklingen af debatformen har givet adgang til maskinrummet. De, som har stået på scenen og ledet en Frirumsdebat, har fortalt om, hvordan den opgave er. Både om det, der fungerer – og det som ikke gør. Debattører, meningsdannere og politikere har delt deres tanker ved at være med i en Frirumsdebat og sammenlignet med en klassisk politisk debat. Kolleger fra en række danske mediehuse har givet deres vurdering og besyv med.

De tanker, jeg gjorde mig dengang ved farfar og farmors spisebord, og de indre beslutninger jeg tog dengang, har formet mig dybt. Det ved jeg nu. Det fortæller jeg kursuslederen og de mennesker, der sidder i stolecirklen.

Uenighed skal ikke forties. Den skal heller ikke håndteres med skænderier eller bag-din-ryg-metoder. Nej, uenighed skal håndteres med modig åbenhed, hjulpet på vej af nogle spilleregler som skaber tryghed, gensidig ærlighed og respekt for sagen. Derfor skulle en bedre metode til at tale om vores uenighed ud til så mange mennesker så muligt.

Resultatet er den bog, du sidder med nu.

#1 NYE SPILLEREGLER

“Konflikter skal ikke undgås, men i stedet håndteres.”

#1 NYE SPILLEREGLER

Dvæl engang ved ordet: *Debat*.

Ved du, hvad den oprindelige betydning er, og hvor ordet stammer fra?

Jeg graver forklaringen frem, får lyst til at smile og ryste på hovedet på samme tid. Ordet er fransk og kommer af “débattre” som betyder at “udkæmpe” eller “strides”.

Måske ikke så mærkeligt. De franskmænd har altid stået for mig som revolutionære og aldrig bange for at gå på barrikaderne. Hverken i 1700-tallet, hvor adelige mistede hoveder og magt, eller i det 21. århundrede, hvor borgere i gule veste utrætteligt protesterer over skattereformer.

At udkæmpe eller strides rammer meget godt, hvad de fleste af nutidens debatter gør. Der er oftest tale om en kamp. En strid, som ikke bare er en kamp på ord og meninger. Nej, kigger du nærmere efter, så er ordene og meningene kun debattens allerøverste lag. I de dybere lag foregår en langt større kamp, som vi meget ofte overser, nemlig kampen om anerkendelse og position.

Fik statsministeren sagt det, som statsministeren skulle, for at samle en befolkning om sig? Fik oppositionslederen sagt det, som vedkommende skulle, for at stå tydeligt for sine vælgere og lokke nye ind i folden? Fik meningsdanneren sagt det, hun skulle, for at dem nede i salen skulle få indtryk af, at hun er skarp og klog? Ser manden med hjemme i stuen? Hvad synes kollegerne? Synes de om dét, de ser og hører? Anerkender de mig? Fremstår jeg godt? Træder jeg frem? Dækker jeg flankerne af?

Derfor kører de fleste debatter i TV, radio og på sociale medier op i den berømte spids, hvor folk i to lejre står og råber ad hinanden. Vi stimuler sammen i poler, og når det sker, er tabet omfattende: Fik vi et større udsyn? Nej. Fik vi blotlagt, at der er forskellige tilgange til samme sag? Overfladisk. Fik vi ny viden om fakta bag? Sjældent. Blev vi klogere på, hvilke værdier debattørerne bekender sig til undervejs? Slet ikke. Var der nogen, som tvivlede på noget? Nej da. Her tvivler vi ikke.

Især unge melder sig ud af den offentlige debat, også selvom den foregår online. Det har undersøgelse efter undersøgelse kortlagt de seneste år, for eksempel en undersøgelse lavet af Epinion for Dansk Ungdoms Fællesråd tilbage i 2016.

Hvorfor, tænker du måske? Igen og igen, ved gennemlæsning af besvarelserne fra undersøgelsesnes deltagere, går de samme begrundelser igen. Den hårde tone og rå debatkultur, online og på sociale medier, giver mange unge mindre lyst til at deltage i debatter. I undersøgelsen “Demokratisk deltagelse på Facebook” fra Institut for Menneskerettigheder i 2019 beskriver en 20-årig deltager sin oplevelse på Facebook, således: “Vi plejer at kalde dem de gamle sure mænd – men de er ikke altid gamle, og de er ikke alle sammen mænd, men de er alle sammen sure!”

Anden forskning, peger på, at de unge også oplever, at ældre har taget monopol på debatten. Fordi den skal foregå under allerede besluttede og velkendte former, som de ældre har fastlagt. Det er gerne et panel med uenige mennesker, flankeret af en moderator, helst en TV-vært. Som så aktivt hvirvler menings-støvet op mellem panelisterne, så tilskuerne sidder tilbage i støvskyen. Ingen kan se noget. Alle er forvirrede, nogle endda frustrerede. Mange kommer ikke igen.

Men i ordforklaringen på skærmen foran mig står der også, at *debat* betyder “flere menneskers meningsudveksling om et emne, fortrinsvis ved møder.”

Denne bog handler om en ny debatform, som tager afsæt i netop det: *Flere menneskers meningsudveksling om et emne.*

Samtidig har den sat nogle nye spilleregler op, som mange unge og ældre foreløbig har reageret positivt på. Formen blotlægger glemte værdibaserede lag, hvor de fleste mennesker har deres formative, moralske rødder. Den identificerer og kommunikerer laget, hvor mange af ens holdninger og handlinger kommer fra. Som for eksempel da jeg ved farmors bord beslutter, at mod er en afgørende og vigtig værdi, og måden, jeg skal udvise den værdi på, er at stille bøller til ansvar.

Når debatformen fokuserer på det dybtliggende værdilag, så er det ikke for at vi skal blive enige. Nej, vi skal bare blive klogere. Derfor bruger debatformen meget lidt tid på det næringsfattige overfladelag, hvor skænderier, oneliners og forberedte meldinger trives. Debatformen bruger i stedet langt mere tid på at kortlægge det dybe værdilag og præsentere dette for publikum. Skænderier mellem debattørerne kan forekomme, men kun forbigående. Konflikter skal ikke *undgås*, men i stedet *håndteres*. Netop dér ligger den afgørende forskel.

Debatformen findes allerede, og virker, men de færreste i den brede offentlighed kender den, fordi den har udfoldet sig langt væk fra primetime TV eller Radio. Vi finder den i gymnastikhaller, skoleaulaer og på biblioteker. Det er de frie skoler, højskolerne, friskolerne og efterskolerne i Danmark, der har udviklet den.

En lang række folketingsmedlemmer, byrådspolitikere, borgmestre og erhvervsledere har prøvet denne nye debatform. De beretter om deres skepsis, da de første gang blev bedt om at debattere efter et nyt og meget anderledes sæt regler. De fortæller også om, at de havde det, som om de skulle til eksamen. Det er ikke let og kræver noget ekstra at følge nye regler. Man skal for eksempel høre efter, hvad der bliver sagt, fra den anden person ens mod-debattør. Og, blev der sagt noget klogt, som *ikke* kom fra mig? Tvivler jeg på noget? Er jeg modig nok til at erkende min tvivl og modpartens gode pointer foran et publikum?

Politikere og meningsdannere, der har deltaget i Frirumsdebatten, fortæller, hvordan det opleves meget anderledes end en klassisk debat. De beretter om, at de mentalt rykker et “andet sted” hen.

Det er et sted med større indsigt, fordi de er blevet bedt om at give udtryk for egen tvivl. Fordi de er blevet spurgt til personlige ting, som har formet deres dybe værdier, så forstår de pludselig bedre deres egen forankring og modpartens. De er blevet bedt om at fremhæve modpartens stærkeste argumenter, noget de aldrig før har gjort. Men fordi de ved, at de bliver spurgt om det, lytter de bedre til det, mod-debattøren siger.

Spillereglerne er nye og anderledes i en Frirumsdebat. Hvordan oplever politikere og meningsdannere det at være med i sådan et debatformat? Hvad med publikum? Hvad skal moderatoren kunne? Hvad må man absolut *ikke* gøre?

Gemt i formens krinkelkroge ligger sær-viden og strukturer, som bevidst er udviklet på den måde for at opnå en særlig effekt: Nemlig et indtryk af mere troværdige politikere, fordi de udtrykker egen tvivl, er åbne om, hvilke dybtliggende værdier, som styrer dem, samt er i stand til at anerkende andres synspunkter.

Der er ikke meget *tilfældighed* over formatet, men derimod bevidst tanke og metode bag. I dette kapitel opsummerer jeg de vigtigste hovedprincipper for en succesfuld Frirumsdebat. I de følgende kapitler zoomer vi ind på Frirumsdebattens tre runder og metoden, der ligger til grund. Undervejs finder du interviews med politikere og meningsdannere, som har prøvet formatet. Her vil du også kunne læse ærlige meldinger om, hvad debattørerne oplever virker godt, og hvad der virker mindre godt. Bogens interviews understreger, at selvom vi laver nye spilleregler for en debat, så er resultatet afhængigt af, hvordan de aktører, som deltager, præsterer. Moderatoren skal dirigere debatten tydeligt og stærkt. Debattørerne skal være med på de nye regler og publikum skal også engagere sig aktivt, ikke blot sidde tavse og lytte. Succesen ligger altså et sted i interaktionen mellem personerne, kommunikationen, forberedelsen og afviklingen.

Efter bogens tre indledende metodekapitler kommer et opsamlende kapitel, hvor jeg sammen med kolleger fra nyheds- og politisk journalistik og med afsæt i Frirumsdebatten giver mit bud på, hvordan du kan arbejde med formatet. Kollegerne er: Christina Andreasen, digital redaktør, Berlingske; Gertrud Thisted Højlund, TV-vært/Valgvært, TV 2 News; Issa Jeppesen, radiovært, Slotsholmen P1, DR Nyheder; Jakob Nielsen, chefredaktør, Altinget & Mandag Morgen; Jakob Risbro, samfundsredaktør, TV 2/Fyn.

HOLDET

Bag Frirumsdebattens udvikling står en tidligere folkevalgt politiker, Marlene Borst Hansen. Borst Hansen har været valgt til Kolding Byråd samt siddet i Folketinget for Radikale Venstre. At det netop skulle blive hende, som står i spidsen for arbejdet, er ikke tilfældigt. Hun er mangeårig folkeskolelærer, men træder ind i politik undervejs, og oplever livet som politiker. Hvordan det er at komme i skudlinjen for journalisterne spørgsmål og repræsentere sit partis holdninger i upopulære sager. Samt, hvad der skal til for at optrappe politisk debat og konflikter over for politikere fra andre partier. Den bagage har lagt trædestenene for Marlene Borst Hansen. Hendes engagement i at udvikle nye, forbedrede spor, som debatten kan løbe ad, kommer af en voksende utilfredshed med tingenes tilstand.

“Begrebet *tvivl* var i centrum. Det har fyldt meget i mine tanker i mange år og bliver ved med at prikke til mig. Jeg mener, at tvivl og tillid hænger sammen. På et eller andet tidspunkt, mens du er i tvivl om noget, træffer du et valg. Derefter bliver du nødt til at have tillid til dét valg. Det vil sige, at din tillid bliver sat mere på spil, fordi du forinden har været i tvivl. Det at udtrykke tvivl viser, at man er en af folket, at man er et menneske. Derfor er det forkert, at mange politikere aldrig viser, at de er i tvivl om noget. Jeg mener, at det er en af *flere* årsager til, at tillidskrisen til politikere eksisterer,” fortæller Marlene Borst Hansen.

ET ALVORLIGT SKRED

Siden 2008 er “Troværdighedsanalysen” fra Radius kommet ud med det samme resultat: Politikere er placeret på den absolutte sidsteplads, når det handler om troværdighed. Journalister har ligget lige så stabilt i alle årene, nemlig på tredjesidstepladsen ud af seksogtyve. Øverst ligger jordemødre, sygeplejersker og læger.

Analysen er tankevækkende, men har foreløbig ikke givet anledning til konkrete planer for, hvordan problemet med troværdigheden kan løses.

Hvis man spørger danskerne, siger de, at de er trætte af, er, at debatten er skinger. At debattører taler i munden på hinanden. At de ikke lytter til, hvad der bliver sagt. At det bare handler om at komme frem med sit eget synspunkt for enhver pris.

Men hvem har egentligt ansvaret, når debatten bliver skinger eller råbende?

Er det den, som *begynder* med at råbe?

Eller den, som *vælger* at råbe tilbage?

Eller ligger ansvaret hos en helt tredje part: *Ring-masteren*, som er journalisten, der får bålet til at blusse op mellem debattørerne?

Journalisterne forsvarer sig med, at de blot forsøger at få svar ud af politikerne, og politikerne forsvarer sig med, at de blot forsøger at blive hørt, at få lov til at tale ud.

Hvem har ret, og måske endnu vigtigere at få besvaret: Hvem skal gøre noget ved det?

På danske efterskoler, friskoler og højskoler var der en gruppe mennesker, som var oprigtig bekymrede. Både over troværdigheds-målingernes resultater og den svindende tro på den offentlige samtale. Men allermest på grund af det, de hørte, unge give udtryk for. Unge, der siger, at de ikke synes, de har en rolle at spille i forhold til ”det fælles”. Eller, at de ikke har en stemme, som vil blive lyttet til. De unge er godt i gang med at give slip på deres borgerrolle, som en forstander på en højskole udtrykker det.

I de tre foreninger for henholdsvis højskoler, friskoler og efterskoler beslutter formændene at handle. Der er for meget råberi og konflikt-underholdning og for lidt håb og plads til visioner for fremtiden i den eksisterende debat.

Så opgaven lyder at udvikle et nyt debatformat, hvor unge gider at deltage side om side med folkevalgte politikere. Det er i bedste fald nærmest revolutionerende. I værste fald: Noget man kan lære af, tænker skole-formændene.

I 2016 begynder arbejdet med at udvikle et nyt debatformat.

Marlene Borst Hansen samler en arbejdsgruppe: Christian Kock, Professor i retorik og tre af hans studerende. Karen Lumholt og Anders Stahlschmidt, begge journalister og i dag kommunikationskonsulenter, samt Marlene Borst Hansen som projektleder.

Snart blev det nye format døbt ”Frirums-debatten”. Fordi stifterne ønskede at skabe et mere ”frit rum”, hvor tvivl kunne få plads. Hvor anerkendelse af modpartens argumenter, er forventet. Hvor tilskuerne ikke længere bare er tilskuere, men forvandles til deltagere, fordi de skal byde ind med egne ideer.

Under udviklingsarbejdet faldt brugen af ordet ”FRI” yderligere på plads. Journalist Anders Stahlschmidt fortæller, at gruppen havde arbejdet på formatet længe. Det stod klart, at der skulle være tre runder. Alle i arbejdsgruppen var enige om, at det format, som de så i medierne, hvor der alene er fokus på konflikt, var for smalt og unuanceret. Mennesker bliver simpelthen ikke klogere, når det hele roder rundt i uenighed uden interesse for, hvilke værdier der ligger til grund for forskelligheden. Eller konstante afbrydelser, hvor folk ikke kan få lov til at tale ud. Eller hvis modstanderne i debatten ikke hører efter, men bare venter på at komme ud med deres. Uden overhovedet at lytte, eller uden at det bliver krævet af dem, at de selv lytter.

Derfor skulle der være flere runder end kun en ”konflikt-runde” i denne nye debatform. Der skulle være klarhed om uenigheden, men også en bevægelse fremad. Og så skulle folk bydes indenfor og engageres. De tanker endte med at manifestere sig i tre karakteristiske runder.

En runde, hvor konflikten bliver ridset op og tydeliggjort. En runde, hvor tvivl og refleksion er i højsædet, og endelig en runde, hvor deltagere og tilhørerne forpligter sig til at handle på sagen.

Men hvad skulle de tre runder hedde?

”Nærmest mens vi er ved at pakke papirerne sammen og spritte whiteboardet af, siger Kock, at hvis debatformen hedder FRIRumsdebatten – hvorfor så ikke opkalde de tre runder efter forbogstaverne F, R, og I?” Kock tegner derefter noget på sin blok og ud kommer:

Fronter (1. runde)
 Refleksion (2. runde)
 Initiativer (3. runde)

“Jeg kan huske, at jeg tænkte, at der var det! Jamen, Gud, hvorfor tænkte vi ikke på det fra starten?” fortæller Anders Stahlschmidt.

Sådan fik Frirumsdebatten sine tre karakteristiske runder.

DE TRE RUNDER

Frirumsdebattens tre runder:

FRONTER: Fronterne trækkes op. Konflikten bliver tydelig: Alle ved, hvor debattørerne er uenige.

REFLEKSIONER: Debattørerne reflekterer over dilemmaer og egen tvivl og anerkender modpartens synspunkter og argumenter.

INITIATIVER: Debattører og deltagere finder frem til initiativer, der kan bringe sagen produktivt videre.

ØVRIGE SPILLEREGLER

- Debatten styres af en moderator, som er ansvarlig for, at formatet bliver afviklet, som det er tænkt.
- Moderator har en udvidet arbejdsopgave. Der er tale om en udfordrende ordstyrer-rolle. Det er ikke nok bare at være god til én af runderne. Moderatoren skal styre de forskellige strategier, runderne har.
- Runderne kan vare 20 minutter eller længere. Et vigtigt princip er, at alle tre runder fylder lige meget. Målt i minutter, men også i forhold til substans.

VÆRD AT BEMÆRKE

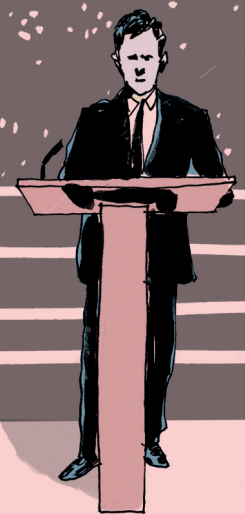
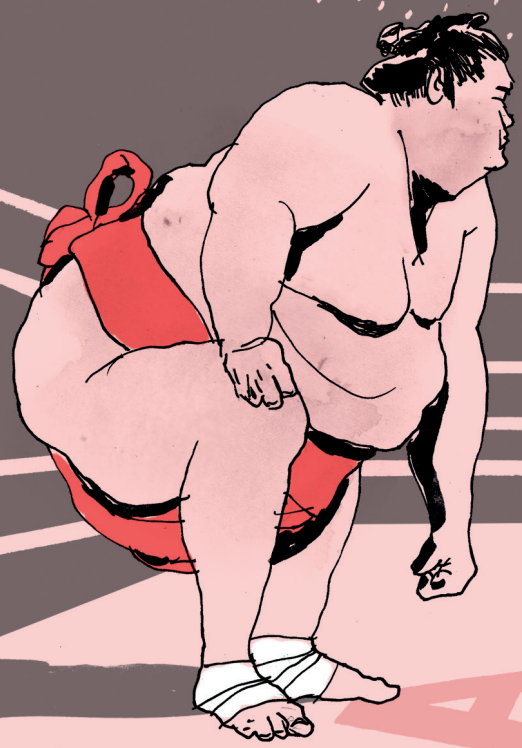
- Konflikten skal tegnes tydeligt op, før runden kan afsluttes. Næste rundes succes afhænger nemlig af, om første runde er lykket med at gøre konflikten tydelig. Man kan ikke reflektere over, hvad den anden siger, hvis ikke man er klar over, hvor den anden står.
- Refleksionerne skal være autentiske, værdibaserede, og begge debattører skal bidrage.
- Initiativerne kan både komme fra debattørerne, men allerhelst fra deltagerne, som tilskuerne kaldes. De kaldes netop “deltagere” fordi det er det, de skal: *deltage*.

#2 FRONTER

FØRSTE
RUNDE

FRONTER!

SKAL DANMARK
BRUGE 2 % AF VORES
BRUTTONATIONAL-
PRODUKT TIL FORSVAR?
JA ELLER NEJ?

“Vores evne til at blive i en konflikt, til at undersøge den og slutteligt håndtere den er grundlæggende meget dårlig. Vi vil i virkeligheden helst ud af den.”

#2 FRONTER

OPRINDELSE

af latin frons: 'pande, forside'

BETYDNING

- *den forreste, fremadvendte del af noget*
- *område hvor to fjendtlige hære står over for eller kæmper mod hinanden*

Debatformens første runde hedder “Fronter”.

Rundens vigtigste formål er at sætte fokus på *konflikterne og uenigheden* mellem de to debattører. Det er klart kommunikerede spille-regler, som moderatoren har inddraget debattørerne i. De ved godt, at der er tre runder med forskelligt fokus, og det hele begynder i konflik-tens noget sort/hvide univers. Det skal være så skarpt, at uenigheden mellem de to debattører skal udæskes helt ned i en syletynd spids.

Erfaringen med debatformen viser, at det helst skal være sådan, at den ene debattør siger klart “nej” - og den anden et rungende “ja” til debattens hovedspørgsmål.

Skal vi kunne gå på tidlig pension med støtte fra staten? Ja eller nej?

Skal Danmark bruge 2 procent af vores bruttonationalprodukt til forsvar? Ja eller nej?

Er der behov for mere overvågning af borgerne? Ja eller nej?

Kan danskhed sættes på en formel? Ja eller nej?

Det sidste var et emne, som præst Sørine Gotfredsen og medlem af folketinget Ida Auken (R) debatterede under Folkemødet i Allinge. Hvordan de oplevede det, fortæller de i denne bog. Konflikten og uenigheden mellem de to var tydelig.

Moderatoren sørgede for at vande konflikten, så den groede i resten af de minutter, denne Fronter-runde varede. Når du først ved, at de to debattører er så rungende uenige om debattens centrale emne, så er det bare at folde konflikten endnu mere ud:

Hvorfor mener den ene ja og den anden nej? Hvad er logikken? Hvad er rationalet? Hvad synes de om, at debattøren overfor mener noget andet? Samt måske endnu vigtigere: Hvor kommer deres egen overbevisning fra? Alt dette foldes ud og dyrkes af moderatoren i debattens første runde.

Men før moderatoren afslutter runden, spørges deltagerne, om de har andre argumenter end dem, som er kommet fra debattørerne på scenen. Hvis det er tilfældet, kommer deltagernes argumenter på banen, og debattørerne bliver bedt om at forholde sig til disse. Det er et simpelt, men effektivt greb i forhold til at få professionelle politikere, meningsdannere og debattører til at forholde sig til, hvad borgerne mener, og det er vigtigt i sagen. Samtidig tvinger det tilskuerne, borgerne, til at blande sig. Gøre deres holdning klar og sige den højt.

MODERATORENS OPGAVE

Når moderatorens opgave består i at trække forskellighederne meget tydeligt op, er det vigtigt, at vedkommende besidder det personlige mod eller den faglighed, der skal til, for at gå direkte ind i en konflikt og aktivt søge at forstørre den.

Hele runden handler jo om at belyse og trække fronterne skarpt op. Derfor er det helt afgørende for et stærkt resultat, at moderatoren har modet til at "blive i konflikten" og styre meget stramt efter den præmis hele vejen gennem runden. Hverken debattørerne eller moderatoren må gå i gang med refleksioner her. De hører næste runde til. Denne første runde skal holdes rent på konflikten og dens fronter.

Det er vigtigt, at det er tydeligt for tilhørerne, hvad debattørerne præcist mener. Hvor de er uenige, og *hvorfor* de er uenige.

Runden afsluttes med en tydelig opsummering fra moderatoren over for tilhørerne.

Hvad var hovedpointerne fra runden?

Hvad hørte vi rent faktisk debattørerne sige her?

Hvad er positionerne nu?

VÆRD AT BEMÆRKE

- Moderatoren ridser spillereglerne klart op for deltagerne og tilhørerne ved åbningen af debatten. Med et særligt fokus på Fronter-rundens spilleregler.
- Moderatorens første spørgsmål bør være "ja/nej-spørgsmålet". Formålet er at forankre de to debattører i en grundlæggende uenighed, som runden derefter står på, folder sig ud fra og uddyber.
- Tilhørerne opfordres til at undlade at klappe eller huje for at undgå, at debatten kommer til at minde om en sportskamp, med vindere og tabere.
- Tilhørerne kan *ikke* stille spørgsmål, men de må gerne komme med argumenter, når moderator inviterer publikum aktivt ind i rundens allersidste minutter.

BAGGRUND FOR FRONTER-RUNDEN

Måske vækker det undren, at en ny debatform, som vil gøre op med råben-i-munden-på-hinanden-situationer og styrke kvaliteten af offentlig debat, gør præcis det samme som klassiske debatter. Nemlig starter med konflikten og optrapper den?

Men der er en mening med paradokset, fortæller folkene fra Frirums-debattens udviklingsgruppe. Hvis andre aktører i den offentlige samtale, journalister, politikere, meningsdannere og eksperter, skal tage debatformen alvorligt, så skal det ikke bare være en "*lad-os-tage-en-hyg-gelig-tandløs-samtale-om-det-runde-bord-og-blive-enige*"-format. Nej, det skal være et format, som tager uenigheder alvorligt, men også stiller sig selv den opgave ikke kun at slutte i uenigheden, men formå at føre debatten et skridt videre.

Ud af uenigheden, over refleksioner for at lade debatten munde ud i handling, i form af initiativer.

Konflikter findes overalt i det virkelige liv. Store som små, og de er et udtryk for ståsteder i forskellige værdisæt og overbevisninger. At mennesker har forskellige synspunkter, er opvokset forskelligt, har en værdimæssig bagage med.

Derfor skal et nyt debatformat også kunne rumme konflikt, hvis det overhovedet skal gøre sig forhåbninger om at blive gangbart, anvendeligt og respekteret.

Vores evne til at blive i en konflikt, til at undersøge den og slutteligt håndtere den er grundlæggende meget dårlig. Vi vil i virkeligheden helst ud af den.

Mange politikere peger i skåltaler omvendt på, at de godt kan lide uenigheden, at den er forudsætningen for et levende demokrati. Vi skal kunne holde til, at der er mange forskellige holdninger til, hvordan vi skal leve og fordele goderne. Hvem som skal hjælpes? Hvor meget staten skal bestemme? Hvor meget den enkelte skal bestemme?

I samme taler bliver det fremhævet, at hele den smukke demokratiske styreform bygger på den præmis, at vi på trods af uenigheder kan leve sammen.

Hvis det er rigtigt, bør uenigheden måske være noget, vi værdsætter meget mere. Fordi det er den biologiske markør for, at patientens tilstand er stabil. At centeret holder.

Hvis vi skal værdsætte uenigheden, skal den frem i lyset. Viser frem, studeres, diskuteres. Med respekt for uenigheden. For uenigheder bliver farlige, hvis de ikke får luft, men vokser i submiljøer og ulmer i befolkningsgrupper, der er mentalt og fysisk langt fra hinanden.

Da Donald Trump blev valgt som USA's præsident i 2016, var overraskelsen enorm. Var der virkelig så mange mennesker, som var trætte af status quo? Var der virkelig så mange, som ikke brød sig om Hillary Clinton? Var der virkelig så mange vrede, hvide, midaldrende mænd som higede efter fordums storhed, *Making America Great Again*?

Det var overraskende for flertallet af journalister, politikere, meningsdannere og analyseinstitutter. Uenigheden og dens stærke, farlige fælle: utilfredsheden og uligheden havde vokset sig stor og stærk under Trumps forgænger, Obama. Ingen af de store, nationale amerikanske broadcasterne havde haft debatter, hvor den utilfredshed og ulighed havde fået luft. Så den voksede og fik luft i mere gedulgte internetfora, på barerne ude i Midtvesten, ved tailgate-partyerne med naboer og ven-

ner, uden for stadion ved de store sportsfinaler. Altid mellem en gruppe mennesker, som var enige. Der var ikke plads til en stemme udefra, som mente noget andet.

Den mangel prøver Frirumsdebatten at håndtere. Debatformen inviterer uenige ind på en arena sammen, optrapper uenigheden, forstørker fronterne, tydeliggør kløfterne. Men med en regel om respekt og ordentlighed over for den anden. Det skal være trygt og føles i orden at sige sin mening og lufte uenigheden. Der er aldrig udskamning. Personlige angreb er aldrig en del af formen.

Journalist Anders Stahlschmidt har været nyhedsjournalist, TV-vært og redaktionschef.

Han specialiserer sig blandt andet i at udvikle og undervise i, hvordan god feedback gives, blandt kolleger og på arbejdspladser. Stahlschmidt peger på, at når folk har svært ved at give feedback, skyldes det i virkeligheden frygt for konflikter, som de ikke ønsker at tage. Feedback lægger op til, at man skal komme med en vurdering af en andens arbejde, præstation eller opførsel. Det at komme med en vurdering af et andet menneske kan være sprængfarligt. For hvordan vil det blive modtaget? Den problematik får Anders Stahlschmidt til at uddanne sig til konfliktmægler. Han ønsker viden og værktøjer til at hjælpe folk med at blive bedre til at håndtere konflikter.

Han fortæller, at mennesker, der påstår, at de er gode til at tage konflikter, ofte ikke er det. Fordi det, de mener med at "tage konflikten", i virkeligheden er en aggressiv adfærd rettet mod den person, man er i konflikt med. Dette er også en form for konfliktskyhed, da personen i virkeligheden skaber en ny pseudokonflikt ved at smide nogle verbale håndgranater, i stedet for at gå ind i den egentlige konflikt.

I bogen *En kur mod konfliktskyhed* opstiller Stahlschmidt en såkaldt konfliktrappe, som illustrerer, at en konflikt skal anses som en trappe med tre trin:

1. Det nederste trin kaldes *Samtaletrinnet*. Her taler parterne stadig sammen.
2. Det næste trin hedder *Tilaletrinnet*. Her er parterne holdt op med at samtale. De tiltaler hinanden i stedet. Det vil sige, at de peger fingre ad modparten og er holdt op med at lytte til, hvad der kunne komme fra den anden side.
3. Tredje og det sidste trin opad, er *Omtaletrinnet*. Her er parterne holdt helt op med at se på hinanden. De omtaler hinanden til andre i konflikt-optrappende vendinger. Konflikten eskalerer drastisk, og afstanden mellem parterne er blevet større, end da de befandt sig på konflikttrappens nederste trin.

Front-runden i Frirumsdebatten foregår på konflikttrappens nederste trin: *Samtaletrinnet*, hvor parterne *samtaler*. De er tydeligt uenige om sagen, der debatteres om, de sørger for at være hårde ved problemet, men forbliver respektfulde over for hinanden. Hvis det kniber med respekten, er det moderatorens opgave at få debattørerne tilbage på sporet og fokusere på uenigheden i konflikten uden personlig mudderkastning eller perfiditeter.

VIDNEUDSAGN FRA DEBATTØRER

Majbrit Berlau, Næstformand i Fagbevægelsens Hovedorganisation, har deltaget i Frirumsdebatten én gang, over for Martin Ågerup, direktør i den borgerlige-liberale tænketank, CEPOS. Emnet var "Er ulighed i Danmark et problem?" Her fortæller begge om, hvordan de oplevede Fronter-runden, samt hvilke tanker de havde op til debatten.

Majbrit Berlau: Jeg tænkte, at det blev meget sjovt, for der er ikke meget, vi er enige om. Jeg har før debatteret med ham om dette emne og oplever, at når vi er på og bliver bedt om at sige vores mening, så har vi slet ikke noget til fælles. På vej til debatten, som foregik i Aarhus,

sad jeg i min bil og håbede på, at vi kunne lykkes med at vise, at der på trods af meget forskellige ståsteder og blik på samfundet måske var noget, der var fælles for os.

Martin Ågerup: Jeg tænkte, at det faktisk var spændende, det her. Jeg hæftede mig ved, at debatformen står i kontrast til den udvikling, vi for eksempel ser med *Debatten* på DR2, hvor værten får panik i øjnene, hvis nogen prøver at forklare noget i dybden, fordi det tager tid. Jeg tror personligt, det er en vild undervurdering af folk, og at rigtig mange mennesker er interesserede i at bruge noget tid på at komme dybere ind i tingene. Det mener jeg også, at podcast-universet beviser. Der er opstået vildt populære formater, hvor mennesker lytter til samtaler i timevis om ret nørdede emner. Jeg var spændt på, om Frirumsdebatten kunne styres efter de nye regler, som jeg fik fremlagt. Jeg bliver tit castet som opponent, der helst ikke skal nuancere tingene, men skære alting skarpt ud, og jeg oplever, at det ikke er velset, hvis jeg siger, at jeg gerne vil nuancere noget. Nej, min opgave er det modsatte, mener de, som plejer at invitere mig med i en debat. Så jeg følte, det var befriende at skulle debattere på andre præmisser.

Majbrit Berlau: Fronter-runden udspiller sig som forventet. Martin og jeg er trænede i at tage ordet og selv komme forrest med vores synspunkter, så det gør vi også her. På den måde føles det ikke meget anderledes end normalt. Den eneste forskel er, at jeg sidder og leder efter ting, som Martin siger, så jeg kan svare senere. Jeg ved, at jeg vil blive spurgt om, hvilket af hans argumenter, jeg mener, er det stærkeste. Det betyder, at jeg synes, det er mere spændende. Men tiden er et problem. Ordstyreren får ikke styret tiden ordentligt, så konflikttrunden får lov til at fylde for meget.

Martin Ågerup: Det tog tid at komme frem til, hvad konflikten var i sin rene form. Jeg oplevede, at vi havde forskellige definitioner af tingene, så derfor tog det tid at afklare, at komme fri af misforståelser og

så kaldte stråmænd. Derfor er det selvfølgelig vigtigt, at moderatoren er dybt inde i emnet og helt præcist ved, hvor konfliktlinjerne er. Måske er det endnu vigtigere i dette debatformat end i så mange andre, fordi der er en ambition om at nå tre runder inden for en afgrænset tidsramme. Jeg mener, at det sagtens kan lade sig gøre, men det er vigtigt, at moderatoren har fuldstændigt styr på definitionerne, og taget debattørerne i ed på disse, inden debatten starter.

Sørine Gotfredsen, sognepræst, forfatter og debattør.

Har deltaget i én Frirumsdebat to gange. Blandt andet over for folketingsmedlem Ida Auken (R), hvor emnet var "Hvad er taknemmelighed?". Ida Auken har desværre ikke haft mulighed for at lade sig interviewe, men Sørine Gotfredsen fortæller her om sin oplevelse med Fronter-runden:

Da jeg hørte om debattens form, syntes jeg, det lød som en ret fjollet idé. Det lød som et rundkreds-pladderhumanistisk, naivt, konstrueret foretagende, som jeg absolut ikke forestillede mig, at der ville komme noget interessant ud af.

Det med, at vi nu skulle sætte os ned og forstå hinanden ... Nej! Det orker jeg simpelthen ikke. Det kommer der ikke noget ud af.

Sagen er simpelthen for vigtig til, at vi skal sidde og "spille", at vi er vældigt enige. At der *ikke* er noget på spil! Der er så meget på spil i alle mulige alvorlige og vigtige debatter.

Jeg syntes, det lød useriøst. Man risikerede at sidde i en lille overforstående snak. Det duer slet ikke til mit temperament. Så jeg var yderst skeptisk. Men jeg sagde ja til det alligevel. Jeg kan ikke huske hvorfor. Jeg har nok bare tænkt, lad os prøve.

Jeg var gået ind på præmissen om at prøve nogle nye debatregler. Jeg ville oprigtigt prøve at efterleve det. Der var mange mennesker i teltet. De havde også hørt moderatoren udlægge de nye regler, så nu skulle det altså gennemføres.

Ida Auken og jeg er uenige om rigtig mange ting. Normalt ville jeg i højere grad have skudt hendes argumenter ned. I stedet skete der dét,

at jeg bremsede mig selv. Prøvede at bygge videre på noget af det, hun sagde. Helt fysisk bliver man anderledes, når det ikke er opgaven at skyde alt, hvad modparten siger, ned. Jeg skal ikke kun angribe, men analysere lidt mere tilbagelænet: Det havde betydning for min måde at sidde på, at tale på. Jeg følte mig mindre konfrontatorisk.

Der var nogle argumenter, som jeg simpelthen undlod at komme med. Jeg mindede mig selv om, at det var ikke dét, der var min opgave. Samtidig vidste jeg, at jeg allerede havde fremlagt min pointe. I stedet for at gentage mig selv, ledte jeg med lys og lygte i noget af det, hun sagde, prøvede at tale videre ud fra det. Så kunne jeg forme det efter mine egne overbevisninger og alligevel komme frem med nogle argumenter.

Så frem for at være styret af tanken om, at nu skulle Ida Auken sættes på plads, var jeg optaget af at tænke: Hvordan kan den her idé udfoldes? Det er en anden måde at tale og agere på. Det er mindre personfikseret og mere fokuseret på sagen. Det er altid sundt at blive fokuseret på sagen. I en klassisk hårdt optrukket debat giver man sig ikke.

Man oplever, at hvis man giver sig der, så skrider ens grundlag. Så sejler det, og folk ved ikke, hvor man står længere. Især fordi moderatoren jo udstiller, hvis man giver sig. Gør det til et problem.

Her oplevede jeg, at jeg kunne give lidt og tage lidt. Være mere opbyggelig, men stadig være klar på, hvad min egen holdning var.

Det er vigtigt, at moderatoren holder på reglerne, og begge debattører er indstillet på at overholde dem. Hvis jeg får indtryk af, at det bliver brugt imod mig, når jeg giver lidt, vil jeg være tilbøjelig til at falde tilbage i gamle vaner. Hvis den ene part har brudt reglerne og bare tonser derudad, er den anden nødt til at følge med. Man kan ikke sidde og være åben og forstående, hvis den anden bare jorder én.

Derfor forudsætter formatet, at der er nogle klare regler. At de to, der medvirker, i samme grad går ind på præmissen. Derfor kan det lade sig gøre.

Maria Kaalund og Mikkel Bruun Christensen er elever på Idræts-højskolen Aarhus og deltog som deltagere (publikum) i en Frirumsde-

bat om køn, ligestilling og krænkelse med Emma Holten og Signe Bøgevald Hansen. Holten, feminist, aktivist og ansat som kønsekspert hos Oxfam Ibis var sat over for Signe Bøgevald Hansen, landsformand for Liberal Alliances Ungdom. De to højskoleelever ser eller lytter ikke ofte til debatter i tv og radio. Mikkel Bruun Christensen fortæller åbenhjertigt, hvorfor det er sådan:

Det kan godt være, at underholdningsværdien er høj, men det får mig ikke til at tænde for tv'et. Jeg ved på forhånd, hvordan diskussionen vil gå, og forventer ikke at få noget nyt at vide, hvis jeg tænder. Hvis jeg en sjælden gang ser en debat, bliver jeg bekræftet i det, som jeg tænkte og mente i forvejen, fordi debatterne i så høj grad er skænderier.

Jeg rykker mig ikke i mine holdninger, men bliver snarere mere låst i den holdning, jeg måtte have i forvejen. Hvis jeg for eksempel er mere enig med person A inden debatten, og de så skændes, så oplever jeg, at jeg går i forsvarsposition mod den anden, person B, bare fordi vedkommende skyder på person A og de holdninger, som jeg er mest enig med. På den måde bliver jeg, selvom jeg gerne ville lytte til andre holdninger, nærmest "skubbet" tættere på den person, jeg i udgangspunktet var mest enig med, i stedet for at få udvidet min horisont. Det er min reaktion, når der er skænderier. Men denne debat var anderledes helt fra start. De to debattører sad tæt sammen, og henvendte sig direkte til os i salen. Det virkede, som om de talte til os, ikke til hinanden. Det kunne jeg godt lide.

Maria Kaalund: Når politikere skændes i en debat, bliver jeg irriteret på alle – værten og politikerne. Jeg sidder og tænker: Hvorfor kan du ikke gøre dig den ulejlighed at prøve at lytte til den andens synspunkter? Det, der går tabt, er emnet og dybtliggende ting. Diskutér dog det, emnet egentlig handler om, og hvad vi kan gøre. Men det var klart anderledes i denne form for debat. Der var en fed, ja, nærmest behagelig stemning inde i rummet.

De var stadig uenige i den første runde, men det foregik ordentligt. Det var fedt at høre på og en rar ting at være en del af.

Dorte Albæk er uddannet i Frirumsdebattens metoder, og er dermed en såkaldt Debatpilot, som moderatoren kaldes. Til hverdag leder hun Norddjurs Friskole. Her fortæller hun om, hvorfor hun brugte tid på at lade sig uddanne, samt sine erfaringer med en debat, hun styrede mellem Venstres Britt Bager (MF) og Socialdemokraten Leif Lahn (MF). Debatten fandt sted under Folketingsvalgkampen i 2019:

Jeg synes, størstedelen af offentlig debat i dag, er hæslig. Det er forbudt at være i tvivl, for så fremstår man som uvederhæftig, og det bliver brugt mod én, men det er jo en stor løgn. De steder, hvor jeg har fået de fleste aha-oplevelser i mit liv, er netop kommet, fordi jeg har taget mod til mig og tilladt mig at tvivle. Det er oplevelsen af, at noget flytter sig i en anden retning. Forestillinger, jeg havde, ændrer sig pludselig. Derfor var jeg meget begejstret, da dette nye debatformat blev lanceret. Jeg ville være med!

Jeg blev hurtigt klar over, at der skal meget teknik og faglighed til, hvis man skal blive en stærk moderator. Man bliver ikke bare sådan en gudsbenådet interviewer. Det spørgetekniske er afgørende. Det er jo et håndværk, for pokker. Fronter-runden har jeg skullet øve mig på. Man skal kunne holde konflikten ud og være indstillet på at sætte ting på spidsen, så det bliver meget klart. Det er faktisk i modstrid med min personlige værdi om, at alting har nuancer. Så det kræver, at man kan skifte mellem at sætte noget helt på spidsen, og så i næste runde kunne finde ud af, at nu er det tid til tvivl og nuancer. Det er store skift og kræver øvelse.

#3 REFLEKSIONER

“Hvis du tør dvæle ved din tvivl og være ærlig om, at den findes, virker det tillidsskabende for den, som lytter.”

#3 REFLEKSIONER

OPRINDELSE

fra latin reflexio: 'tilbagebøjning'

BETYDNING

– *det at gennemtænke noget*

– *det at fundere over noget*

Debatformens anden runde hedder “Refleksioner”. Det er de herlige, givende tankeprocesser, hvor du undres, undersøger noget og tænker dig om. Allerhelst med det resultat, at du finder forståelse og accept eller ser nye muligheder.

Refleksionsrundens hovedformål er, at debattøren forholder sig til modpartens argumenter, konfliktens dilemmaer og egen tvivl. Eftertænksomheden er i centrum her. Både hvad angår det, debattøren selv har sagt, men også det, vedkommende har hørt fra modparten.

MODERATORENS OPGAVE

Runden åbnes med, at debattørerne skifter stol. De tvinges dermed ikke bare fysisk, men også mentalt, over i det perspektiv, deres modpart har haft.

Rundens første spørgsmål er altid det *personlige spørgsmål*, som moderatoren stiller til debattørerne. Det personlige spørgsmål søger altid tilbage til barndom eller ungdom, men søger at få debattørerne til at skabe forbindelser til nutiden. Det kan godt være to spørgsmål over samme tema, som stilles samtidigt.

Eksempel: “Hvordan håndterede I uenighed i dit barndomshjem?”, fulgt op af: “Hvordan har det påvirket din måde at håndtere uenighed på i dag?”

Runden fortsætter med stærk styring fra moderatoren, hvor debattørerne bliver bedt om at forholde sig til argumenter, som de har hørt

fra modparten i debattens første runde (Fronter). Hvad var det stærkeste argument, som modparten havde? Hvorfor?

Derefter spørger moderatoren ind til tvivl.

Har debattørerne hørt noget undervejs, som har fået dem til at tvivle? Hvorfor?

Runden afsluttes med tydelig opsummering fra moderatoren til tilhørerne.

Hvad var hovedpointerne fra runden?

Hvad hørte vi debattørerne sige?

Hvad er positionerne nu?

METODEBAGGRUND

Vi kommer direkte fra første runde, Fronter, konflikt-runden, hvor det er tydeligt, at de to debattører er uenige, og vi har overværet et drama, hvor man ridser konflikten op.

Det skaber en spænding. Nu er vi kommet til refleksionerne og skal have folk til at gøre noget, som de *ikke* plejer at gøre. Nemlig være nysgerrige på hinandens synspunkter, anerkende hinandens bedste argumenter og have lov til at være i tvivl.

Men har debattørerne modet til at gøre det?

Det kræver både mod, men også tillid til moderatoren og alle i rummet, tillid til, at det ikke efterfølgende bliver brugt imod en. Samtidig er det meget uvant for mange at anerkende andre åbent, især politiske modstandere. Det kan være svært nok for mange at anerkende et familiemedlem hjemme ved spisebordet.

Anders Stahlschmidt uddyber dramaet, som ligger indbygget i refleksions-runden, selvom navnet på runden umiddelbart signalerer afdæmpethed:

“Kan debattørerne anerkende hinanden, selvom de er dybt uenige? Vil de det? Går de med på det? Hvordan reagerer de på hinanden? Hvordan reagerer de på at blive anerkendt af den anden? Det er lige så spændende eller faktisk *endnu* mere spændende end at se kampen med

ordene i konfliktrunden. Har de modet til at anerkende hinanden? Deri ligger et stort drama,” siger Anders Stahlschmidt.

Debatten går altså nu ind i en mere reflekterende fase, men kan stadig indeholde stor spænding, som er fordelt over fire hovedområder. Hovedområder, som moderatoren har ansvaret for at komme igennem:

- Det personlige spørgsmål
- Modpartens argumenter
- Dilemmaer
- Tvivl

DET PERSONLIGE SPØRGSMÅL

Det personlige spørgsmål åbner refleksions-runden, og det er helt bevidst, at spørgsmålet ligger netop her i overgangen fra fronter til refleksion.

Det er en skarp overgang, men ritualet med at bytte stole og det personlige spørgsmål gør overgangen tydelig, dvælende og derfor fængende.

Metoden med det personlige spørgsmål kommer fra konfliktmægling, fortæller Anders Stahlschmidt. Spørgsmålet er af den karakter, hvor man afslører noget om sig selv. Det er noget personligt og privat, typisk fra ens barndom. Eftersom erindringerne bliver hentet fra ens barndom, bliver den adspurgte ofte meget ægte og umiddelbar, når vedkommende svarer på spørgsmålet. Effekten er, at vi undgår positionering, hvor det hele går op i at være minister-ditten-datten eller erhvervsleder meget-indflydelsesrig. Skuldrene sænkes. Paraderne falder, og sympatien for modparten vokser.

”Det er den effekt, dette personlige spørgsmål har. Derfor bruger man også metoden i konfliktmægling, hvor det handler om at møde hinanden som mennesker og ikke som positioner, og derfor er det et meget kraftfuldt redskab,” fortæller Stahlschmidt.

Marlene Borst Hansen ledte i forskningen efter svar på, hvornår mennesker er åbne for at lytte. Det viser sig, at vi lytter meget lidt,

hvis ikke vi nærer *tillid* til et andet menneske. Selvom der findes fundamental uenighed mellem to mennesker, så handler det om at skabe en lille flig af et rum, hvor man kan tænke: “Hun har et barndomshjem ligesom mig”, eller “den følelse kender jeg også”. Den effekt skabes af det personlige spørgsmål og er udgangspunkt for sympati, der fører til, at der etableres tillid.

MODPARTENS ARGUMENTER

Efter det personlige spørgsmål skal debattørerne forholde sig til *modpartens argumenter*. Men ikke i en sædvanlig modargumenterende form. I stedet skal debattørerne forholde sig til, *hvilket* af modpartens argumenter der er det stærkeste. De behøver ikke at være enige i argumentet, men skal blot uddybe, hvad der gjorde argumentet stærkt. Ved at bede debattørerne tage modpartens argumenter seriøst på denne måde, fremmer moderatoren refleksioner om, at verden og dens problemer kan anskues på mere end én måde. Samt at anskuelser i forhold til problemer og tilhørende bud på, hvordan de skal løses, stammer fra personens dybereliggende værdisæt.

Når både tilhørere og debattører får øjnene op for, hvordan dybereliggende værdier og overbevisninger guider debattørens indstilling og holdning til problemet, bliver du klogere. Du er ikke nødvendigvis enig, men du bliver klogere.

At blive *klogere* er et af de få succeskriterier for denne debatform og det vigtigste. Hashtagget #blevduklogere anvendes derfor på sociale medier.

DILEMMAER

Dernæst skal debattørerne forholder sig til eventuelle dilemmaer, der er opstået i debatten undervejs. Er debatten virkelig så sort/hvid, som den ofte tegnes op i klassiske debatter? Eller er der steder, hvor der findes gyldige *dilemmaer*? Svaret er altovervejende ja.

Der findes gyldige dilemmaer i alt. Debattørerne opfordres til at uddybe disse, samt have mod til at sætte ord på, hvorfor dilemmaet findes.

Moderatoren har ansvar for, at kortlægningen af disse dilemmaer bliver respekteret af modpart og tilhørere. At de ikke udstilles som tegn på vaklen eller svaghed, men derimod som tegn på mod og ærlighed.

TVIVL

Du har prøvet at være i tvivl, men mange får fra en tidlig alder at vide, at de skal fortsætte fremad, træffe nogle valg, ikke stoppe, ikke tvivle.

Derfor er der noget kontroversielt over denne fase, hvor debattørerne skal dvæle ved tvivlen. De forventes og opfordres til at udvise og uddybe den. Hvorfor har de denne tvivl, og hvad vil de gøre ved den?

Hvis du sidder i en beslutningstager-stilling eller er folkevalgt, bliver tvivl opfattet som svaghed og usikkerhed. Den vil blive udstillet. Politiske modstandere og journalister trækker den frem og udstiller den. Betyder din tvivl, at du er uenig med partitoppen? Er du på et rebelsk solotrip fra beslutninger, som ledelsen traf? Vakler du under tyngden af ledelsesansvaret? Kan du ikke se klart?

Er du et yngre menneske, som skal finde vej her i livet, må du heller ikke tvivle. Du skal helst have en klar uddannelsesplan og vide, hvad du gerne vil ende som.

Men, som Marlene Borst Hansen fortæller, så er tvivlen et livsvilkår, selvom mange ikke er åbne om den. Især ikke når det gælder professionelle debattører eller politikere. En virkelighed, Marlene Borst Hansen selv befandt sig i, først som lærer, så som byrådsmedlem og siden som medlem af Folketinget:

“Når du tvivler, træffer du på et tidspunkt alligevel et valg. Da du ikke er fuldt overbevist, bliver du nødt til at have tillid til det valg, du træffer. Det betyder, at din tillid bliver sat mere på spil, fordi du forinden har været i tvivl. Men min oplevelse er, at hvis du tør dvæle ved din tvivl og være ærlig om, at den findes, virker det tillidsskabende for den, som lytter,” siger Borst Hansen og fortsætter:

”Jeg mener, at en af årsagerne til tillidskrisen i samfundet skyldes, at folkevalgte aldrig udviser tvivl. Dermed fremstår de ikke som ’rigtige’ mennesker, der, ligesom resten af menneskeheden, oplever at skulle navigere gennem livet med masser af tvivl. Det er genkendeligt og almenmenneskeligt at tvivle, så det er vigtigt, at der findes åbninger, som viser, at en politiker er et menneske, som vælgerne, der også er rigtige mennesker, har sat deres kryds ved,” siger Marlene Borst Hansen.

”Politikere, som en sjælden gang gør det, oplever hurtigt en stor folkelig opbakning. Som vi for eksempel så statsminister Mette Frederiksen opleve under begyndelsen af COVID 19-krisen i foråret 2020. Opbakningen fra danskerne skyldes ganske givet et miks af tilfredshed med handlekraft og beslutninger på det givne tidspunkt, men jeg mener, at det måske også styrkes af, at statsministeren havde mod til at udtrykke tvivl,” mener Marlene Borst Hansen og henviser til et eksempel fra statsminister Mette Frederiksens tale den 11. marts 2020, da hun lukker Danmark ned for at stoppe coronasmittespredningen: ”Jeg vil også sige til hele den danske befolkning, at vi står på ubetruet land i den situation, vi står i. Vi har ikke prøvet det før. Kommer vi til at begå fejl? Ja, det gør vi. Kommer jeg til at begå fejl som statsminister? Ja, det gør jeg.”

VIDNEUDSAGN FRA DEBATTØRER OG DELTAGERE

Majbrit Berlau, Næstformand i Fagbevægelsens Hovedorganisation, om det personlige spørgsmål, der åbner Refleksionsrunden.

Hun er i debat med Martin Ågerup, direktør i den borgerlige-liberale tænketank, CEPOS med emnet “Er Ulighed i Danmark et problem?” Det personlige spørgsmål handler om, hvordan debattørerne har oplevet ulighed i deres barndom, og hvordan det former dem i dag:

Jeg tænker utrolig meget over, at jeg skal udsættes for et personligt spørgsmål, i bilen på vej til debatten. For jeg har en grænse for, hvad jeg vil acceptere. Jeg åbner meget sjældent op privat. Jeg er valgt til at

repræsentere et mandat for vores medlemmer i Fagbevægelsens Hovedorganisation og er her for at løse dén opgave.

Men, jeg valgte at åbne mere op, end jeg per instinkt gør. Jeg synes ikke, det var super rart, og tiden driller os lidt igen. Det er afgørende, at denne fase bliver håndteret ordentligt, og at den anden går med. Det skal være tillidsfuldt

Det er vigtigt, at moderatoren gør os klart, hvad formålet er med det personlige spørgsmål. Nemlig at det ikke handler om at “vi skal lære Majbrit bedre at kende”, men at det handler om at forstå ens dybereliggende værdiforankring. Dét gør en verden til forskel for mig.

Martin siger noget, som gør indtryk på mig. Det, han siger, var dejligt overraskende. Det var dejligt, fordi det gav et andet billede af ham, for han giver tit et indtryk af, at han er lidt hardcore på sine synspunkter. Principper frem for mennesker.

Men, sådan er han bare ikke i virkeligheden, er mit indtryk. Jeg har haft samtaler med ham, hvor jeg kan mærke, at han bliver bekymret, når vi taler om de mest socialt udsatte. Han vender sig også imod fattigdom. Vi har bare forskellige holdninger til, hvordan fattigdom skal løses. Som jeg husker det, gav den historie han fortalte om sig selv, den nuance af ham. Det kunne jeg godt lide.

Dorte Albæk, moderator, om effekten af det personlige spørgsmål, som hun stillede til Leif Lahn (S) og Britt Bager (V) under en debat ved Folketingsvalgkampen i sommeren 2019:

Leif og Britt blev personer i stedet for kandidat S og V. Det var meget tydeligt. Debatten blev anderledes, fordi der kom en dyb refleksion ind over det. Det skrællede en positionering af. Det synes jeg, var interessant. Der skete det, at jeg stod med to politikere, men de svarede på spørgsmålene. Det var ikke partiapparatet, der stod bagved. Det blev et menneskemøde.

Majbrit Berlau om Refleksionsrunden: Vi skifter fase. Det kan jeg huske, og min oplevelse af runden er blandet. Runden er meget befriende i forhold til det konfrontative. Men vi havde svært ved at komme over i den nye fase. Jeg oplevede, at Martin blev ved med at være konfrontatorisk i for lang tid. Men han har sikkert syntes det samme om mig!

Derfor bliver det svært at bevæge sig ud af dynamikken, og tiden løber.

Men der er også et sted, jeg tydeligt husker: Martin havde lyttet til mig i den første runde, sådan oplevede jeg det. Så på spørgsmålet om, hvad den anden havde sagt, kom han mig i møde. Det havde den effekt, at jeg blev lidt glad. Jeg tænkte, at det fungerede. Jeg blev glad over at høre Martin sige det. Jeg kunne lide ham lidt mere. Jeg kan faktisk rigtig godt lide Martin, men der sker en menneskelig tilnærmelse, når man hører sine egne synspunkter, komme ud af munden på den anden. Han sagde ikke, at jeg havde ret, men bare, at vi kunne dykke mere ned i emnet sammen. Det gjorde noget godt for mig. Man får mere lyst til at tage vare på dialogen.

Martin Ågerup: Jeg tænkte: Hvem skal blotte sig først, og hvordan reagerer den anden på det? Det er ikke let at håndtere, slet ikke når der sidder hundredvis af mennesker og følger med. Jeg gik med på spille-reglerne og fandt et lille hjørne, vi kunne dykke ned i, selvom jeg slet ikke er enig med Majbrit. Det er ikke noget, man på kommando kan forvente af folk, men dette format giver dog pladsen til det.

Du kan altid afgrænse en del-problemstilling og zoome ind på den. Men det kræver igen, at der er tid til det og en dygtig moderator, der kan sige: "Hvor i denne kæmpe problemstilling om ulighed er der noget?" Det kan man som debattør ikke altid gennemskue, når man er midt i det. Det er ansvarsopgaven for moderator.

Da jeg blev bedt om at udtrykke tvivl, syntes jeg, at formuleringen var problematisk. Det kom som en ordre, nu skal du udtrykke tvivl. I stedet skulle man måske spørge: Er der noget i den her debat, som har frembragt en nysgerrighed i dig?

Princippet om, at forholde sig til den andens stærkeste argument, er

et sundt princip. Normalt vil man angribe det svageste, som modparten har sagt, men her er det omvendt. Det giver mulighed for, at debatten ender et andet sted.

Majbrit Berlau: At jeg skal komme Martin i møde er mere sårbart og kræver flere ord end dem, jeg har vænnet mig til at bruge. Jeg får ikke gjort det til fulde her, fordi tiden skrider. Men jeg kan sagtens forestille mig, hvordan det ville være.

De mest interessante samtaler er dem, hvor nogen siger: Nu trækker vi lige fortæppet og de kendte svar væk, og ser på hvad der ligger inde bagved.

"Hvad kan du mere, Majbrit?" Hvor der spørges: Hvor ligger der en nuance der? Er der noget her, vi kunne lære af? Når det sker, er det sindssygt stærkt. Jeg synes selv, at det spændende er det sårbare. Jeg reagerer stærkt på det, menneskeligt. Det er der, vi får noget dybde med.

Man kunne have ramt noget sårbarhed i Martin og mig, hvis vi var blevet afkrævet at forholde os til centrale dynamikker: At alle jo ikke kan være ens, og at vi heller ikke ønsker at leve det samme liv.

Sørine Gotfredsen: Jeg oplevede det personlige spørgsmål som et tab af kontrol. Åh, det ville jeg gerne have været forberedt på. Ens hjerne går først lige i panik, for man vil gerne sige noget, som er interessant og giver mening. Man bliver pludselig mere skrøbelig, når man får sådan et spørgsmål der.

Jeg blev spurgt om, hvornår jeg som barn følte mig mest dansk. Jeg fortalte om EM i Frankrig i 1984, hvor Danmark nåede semifinalen. Den fælles glæde vi havde som danskere og den lyse sommer oveni. Det var, som om flere af tilhørerne reagerede, da de hørte den erindring. Jeg fik en klar opfattelse af, at jeg ikke var alene om dét minde. Så spørgsmålet og mit svar skabte en form for fællesskabsfølelse. Sikkert også med tilhørere, som normalt ikke er enige med mig. Hver gang man spørger til et menneskes barndom, så ryger der et lag af personen, fordi man så ikke er voksen og professionel mere. Det er jo tiden, inden man

fik formuleret sine politiske holdninger og anskuelser. Så for begge debattører sker der det, at vi simpelthen bliver rykket tilbage i udviklingsstrin. Til et stadie, hvor vi livsmæssigt er meget tættere på hinanden.

Om modpartens stærkeste argument: Jeg har ikke noget behov for at sætte mig i Ida Aukens sted, fordi det lyder symboliseret, konstrueret og kunstigt. Men, det gjorde jeg så. Vi satte os i hinandens sted, og ud over at det selvfølgelig var kunstigt, at vi byttede plads, så skete der det, at jeg mange gange i løbet af denne runde simpelthen bremsede min egen tankegang. Det har jeg faktisk aldrig prøvet før i en diskussion. Slet ikke med et emne, som jeg synes er så vigtigt, og med en person, som jeg var så uenig med.

Jeg var hele tiden ved at lave min sædvanlige: "Hør nu her, du har ikke forstået noget!" Men huskede så, nå nej, det er ikke det, jeg skal.

Så tænker man sig lige om en gang til. Jeg skulle jo ikke sidde og *tilbagevise* det, hun sagde. Jeg skulle prøve at *forstå* det, hun sagde. Det er en besluttet øvelse at lave med sig selv, fordi man har så mange automatreaktioner.

Undervejs i debatten virkede det, som om vi havde en slags *gennembrud*. Vi kom op at skændes. Er det venstrefløjen eller højrefløjen, som har ansvaret for dårlig integration? Jeg siger, at det er venstrefløjens primære ansvar, fordi de har været dybt naive i årevis og taget imod alt for mange udefra. Ida siger, at det synes hun ikke er rigtigt. Samtidig fremfører hun, at højrefløjen havde et stort ansvar ved at have stillet for få krav til indvandrere.

Jo mere jeg tænkte over det, jo mere kunne jeg godt se, at hun også havde ret.

Jeg mener stadig, at det er venstrefløjens ansvar, at strømmen af indvandring har været for stor. Men når ulykken er sket, så har hun ret i, at højrefløjen også har været naiv og passiv i forhold til integration, krav og bekæmpelse af parallel-tilstande.

Så det endte med, at jeg sagde, at jeg godt ville give hende ret i, at ansvaret er mere lige fordelt, og så rykkede Ida sig på stolen. Der var en

fysisk reaktion. Det var simpelthen sådan, at folk nærmest jublede. Jeg tænkte bagefter: Var det for meget? Har jeg solgt ud?

Men sådan oplevede jeg det faktisk ikke selv. Jeg havde fået sagt så mange andre ting, som betød, at jeg havde fået gjort det klart, hvad jeg mener.

Det var aldrig sket i nogen anden form for debat. For der havde jeg ikke indstillet mig selv på, at det var min opgave overhovedet at sige noget i den stil.

Jeg havde en rigtig god følelse bagefter, fordi det havde været sjovt at prøve. Jeg har egentlig længe været træt af den debatform, hvor tingene bliver sagt for hårdt, for firkantet og for sort/hvidt.

Jeg fik sagt ting, som jeg ikke har sagt før. Jeg opdagede simpelthen, hvor sundt det er at blive tvunget til at bremse sig selv og lytte rigtigt ind til, hvad modparten siger.

Jeg oplevede det at skulle formulere min tvivl som rigtig sundt. At formulere sin tvivl, er ikke ensbetydende med, at man pludselig mener noget helt tredje. Det er en tilkendegivelse af, at man er et menneske, som reflekterer så grundigt, at der er øjeblikke af tvivl. Hvis ikke der er det, er man blevet til en robot.

Men, ligefrem at blive bedt om at tale om tvivlen som et element i løbet af en debat, det har jeg aldrig prøvet før. Hvis jeg skal gøre det i en offentlig debat, er det afgørende, at jeg kan have tillid til, at det ikke bliver brugt imod mig. Det er ordstyrerens ansvar.

Maria Kaalund og Mikkel Bruun Christensen, højskoleelever og deltagere i en Frirumsdebat om køn, krænkelse og ligestilling, var begge overraskede over Refleksionsrundens effekt.

Maria Kaalund: På et tidspunkt skulle de bytte plads, og prøve at se tingene fra den andens side.

Det syntes jeg gav god mening, men det var overraskende, at de faktisk godt kunne gøre det. Jeg kan huske det tydeligt, for det var så usædvanligt. Ens forventning er, at de nok råber i munden på hinanden,

så det overraskede mig, at det blev anderledes. Det viser en rummelighed. Det viser mig, at de ikke bare vil hage sig fast i den holdning, de selv har. Jeg fik respekt for dem.

Mikkel Bruun Christensen: Vi blev spurgt, om nogen var blevet klogere, og der rakte jeg hånden op. For ja, jeg var blevet klogere. Jeg havde decideret fået udvidet min viden om, hvad feminisme er. Før tænkte jeg, at feminister bare var i krig mod mænd – at det handler om at bekrige hinanden. Men runden her viste mig, at det var meget mere nuanceret, end jeg havde fået indtryk af andetsteds. Bagefter har jeg talt med mine kammerater her på skolen om det. At feminisme er meget bredere, og ikke bare kvinders kamp mod mænd.

Måske var underholdningsværdien lavere, end en debat på TV, men, det var ikke kedeligt. Der var bare mindre kamp, og det betød, at udvekslingen kom længere rundt og blev meget dybere. Jeg blev klogere, helt afgjort.

Maria Kaalund: Jeg oplever tit, at det er svært at følge med i politikernes snak. Men, ikke her. Vi havde lyttet til to klare synspunkter, debattørernes refleksioner over, hvad den anden synes, samt vores egen holdning oveni. Det var med til at brede diskussionen ud og betød, at vi kunne få en god dialog. Det gjorde diskussionen fed, og jeg følte mig ikke hægtet af, som jeg ellers ofte føler.

Dorte Albæk, uddannet debatpilot og leder af Norddjurs Friskole om Refleksionsrunden, fra den debat hun modererer mellem Leif Lahn (S) og Britt Bager (V):

I debatten med Britt Bager og Leif Lahn diskuterede de, om tilskuddet til friskoler skulle sænkes. I runden her ender vi i en situation, hvor den ene siger, det skal vi, og den anden siger, det skal vi ikke.

Men, så blev de bedt om at sætte sig i hinandens sted, og så endte de faktisk med at være fuldstændig enige i, at det skulle det ikke. Tilskuddet til friskoler skulle ikke sænkes.

Jeg kiggede på dem og sagde, at nu har de ødelagt min debat, nu er der ikke mere at komme efter. Det var de meget kedede af.

Men, det var fantastisk at opleve, for det viste sig, at bag ved deres holdninger til, om friskoler skal have tilskud eller ej, kunne de begge se, at lokale faktorer og nuancer spiller en rolle i sådan en beslutning: Hvor er vi henne i landet? Ligger der en skole i forvejen? Løfter skolen sit sociale ansvar? Så alle mulige parametre er udslagsgivende for holdningen, og det er den nuancering, vi opnår i dén runde. Det blev vi klogere af. Det var som en tiøre, der faldt.

#4 INITIATIV

JA DIG
FEKS.

HVILKE TANKER
SÆTTER DET IGANG HOS
JER DERUDE I SALEN?

HVEM
MIG?

“Det abstrakte blev konkret. Og det hjælper folk til at handle og dermed komme videre efter konflikten.”

#4 INITIATIV

OPRINDELSE

af latin initium: 'indgang, begyndelse'

BETYDNING

handling som sætter en række begivenheder eller aktiviteter i gang, og som udspringer af en fornyende idé eller målsætning

Debatformens tredje runde hedder “Initiativ”.

Her bidrager debattører og publikum til nye løsninger og konkrete handlinger, baseret på debattens hovedemne.

Deltagerne bliver aktivt draget ind i beslutningerne via moderatorens styring. Debattørerne er først aktive i denne runde, efter at de har hørt forslag tilbage fra deltagerne. Det betyder, at det er deltagerne, som først og fremmest skal komme med nye ideer og initiativer, som kan bringe sagen videre.

Det kan være helt konkrete forslag, som deltagerne selv vil tage initiativ til, men det kan også være gode idéer til, hvad de debattører, som sidder på scenen, kan gøre.

Debattørerne skal først forholde sig til deltageres forslag og først herefter selv foreslå egne initiativer eller initiativer, som de vil bringe videre.

MODERATORENS OPGAVE

Moderatoren opsummerer over for tilhørere og debattører: Hvor er vi nu?

Vi har haft Fronter-runden og Refleksions-runden. Hvad har flyttet sig? Hvor er positionerne nu? Derefter gør moderator det tydeligt, at debatten nu går ind i den tredje og sidste runde, hvor fokus skifter fra debattørerne på scenen til deltagerne i rummet.

VÆRD AT BEMÆRKE

Runden vender initiativet ud mod deltagerne. Det er nu deres tur til at komme med ideer og konkrete tiltag. Moderator understreger, at de ikke skal stille spørgsmål eller komme med kommentarer, som de kender det fra klassiske debatformat. Sker dette, bringer det dem ind i de klassiske roller, som kritiske publikummer. De skal i stedet komme med initiativer, der bringer dem ind i en ny, aktiv borgerrolle.

METODEBAGGRUND

Initiativrunden kan af nogen opfattes som kontroversiel. For journalisten, der er moderator, går ind som en slags aktiv *fødselshjælper* til handlinger, der skal igangsættes.

Men, moderatoren er aldrig den, som selv kommer med ideer til mulige initiativer.

Den opgave ligger udelukkende hos debattørerne og de borgere, som deltager i debatten.

Runden har et stærkt *handlingsorienteret* sigte. Det er ikke nok kun at lytte til debatten, der skal også handles på det, vi har hørt. Men hvis man graver i journalistikkens historie, er der eksempler på flere fremtrædende journalister, der har haft endog meget stærke aktivistiske værdier med i bagagen.

Jacob Riis, dansk fotograf og journalist, udgav i 1890 den ikoniske bog *How The Other Half Lives*, med fotografier af og tekst om livet for fattige amerikanere og indvandrere i New York Citys slum. Teddy Roosevelt, som senere blev USA's præsident, var dengang Socialborgmester i New York. Da Roosevelt læste Riis' bog, kontaktede han journalisten, og de to indledte et årelangt samarbejde. Det omfattede initiativer som etablering af varmestuer for storbyens fattigste og begyndende eksempler på det, som senere blev etablerede socialkontorer. Der var altså tale om en journalist, der valgte at handle og tage konkrete initiativer som følge af den virkelighed, hans journalistik havde afdækket. I Danmark er Henrik Cavling, berømt chefredaktør på dagbladet Poli-

tiken (1905-1927), kendt for at indføre *aktionsjournalistik*, hvor avisen ledte synlige kampagner, der havde til hensigt at fremme produktive forandringer i samfundet. Forandringer, som avisen bekendte sig til og var åben omkring. Dette islæt eksisterer stadig hos Politiken som veldefinerede journalistiske satsninger, men hos andre danske mediehuse er det aktivistiske islæt slet ikke repræsenteret.

For at forstå forskellen i den redaktionelle kultur er det gavnligt at se på mediehusets grundlæggere, og hvilke værdier de havde med sig, samt hvad mediehusets identitet er.

Cavling var ikke bange for at være aktivistisk. Ikke hele tiden, men en gang imellem.

DR er en public service broadcaster og skal ikke kunne angribes for at tage stilling i en sag. Her er neutralitet og tilstræbt objektivitet værdier, som journalisterne får til opgave at efterleve. Jyllands-Posten har i de seneste år taget kraftigt afstand fra nogen som helst aktivistiske tilsnit. Det er delvis en konsekvens af uroen efter offentliggørelsen af satiretegninger af profeten Muhammed i 2005. Sikkerhedstruslen mod Jyllands-Posten og dens medarbejdere er stadig en realitet og en del af mediehusets hverdag mange år efter. Så ønsket om at handle aktivistisk har mediehuset nu distanceret sig fra.

Men, kunne man forestille sig, at journalistikken kunne bidrage til, at borgerne fik opbygget og optrænet deres demokratiske *handlings-muskulatur*?

Da jeg allerførst stiftede bekendtskab med debatformaten her, kunne jeg forholdsvis hurtigt genkende de to første runder som et terræn, hvor journalister færdes hjemmefrem. Måske med den forskel, at vi sjældent bruger et personligt spørgsmål så målrettet og metodestærkt, som dette format lægger op til. Men der, hvor terrænet bliver bemærkelsesværdigt nyt, er i initiativrunden. Bare det, at der er sat en tredjedel af tiden af til, at debattører sammen med deltagere sparrer om initiativer, er nyt. Det, at *borgerne* tager et medansvar og forventes at komme med ideer og initiativer lige der i salen, det er nyt.

Journalist Anders Stahl Schmidt nikker genkendende til debatformers

rolle i forhold til mulig handling – eller mangel på samme. Det er disse overvejelser, som har inspireret til etableringen af denne sidste runde. Stahlschmidt finder det vigtigt, at journalisterne ikke skal tage stilling og blive ansvarlige for de løsninger, der bliver anbefalet. Moderatoren skal holde sin sti ren og ikke have aktier i en bestemt løsning, men blot stille rammen op for, at andre kan komme med deres forslag.

Det har vist sig at være krævende at få tilhørere til at bidrage aktivt og effektivt under initiativ-runden. Det lader til, at borgerne simpelthen ikke er vant til, at bolden bliver spillet over på deres banehalvdel, og at det nu er deres tur til at skyde.

Marlene Borst Hansen og Anders Stahlschmidt peger begge på, at det har vist sig effektivt at bede tilhørerne om at komme med mindre delløsninger, som er tæt på borgernes virkelighed, i stedet for den store, forkromede totalløsning.

Anders Stahlschmidt forklarer:

“Det behøver ikke at være totalløsninger – det kan også bare være initiativer, der fører frem til en løsning på en del af problemet. Hvad kunne næste skridt være? Hvordan tager vi det? Og hvornår? Vi har også haft gode resultater med at lade tilhørerne summe sammen, to og to. Det er en god måde at få gang i hele salen. Det er meget lettere at få folk til at tale i plenum, hvis de lige har talt med sidemanden først,” siger han.

Marlene Borst Hansen uddyber, hvordan det “store” skal bringes ned i øjenhøjde, for at initiativrunden fungerer bedst. De fleste tilhørere sidder ikke i positioner, hvor de alene kan træffe politiske beslutninger. Til gengæld sidder tilhørerne ofte med en kapacitet, som både kan være faglig og relevant for områder, de bor i, eller har ansvar for:

“For langt de fleste handler det om, hvad det er, de konkret kan gøre? Lad os tage et eksempel som er helt nede på jorden, men som understreger princippet godt.

Konflikten kunne være, at der er en vejfest om en uge, hvor jeg bor, men planlægningen sejler. Der er ingen fast køreplan for, hvordan festen skal gennemføres, og alle bebrejder alle for ikke at gøre noget. Når

jeg spørger, om der er nogen, der vil hjælpe til, opstår der tavshed. Hvor skal folk tage fat? Hvad mangler der? Det er med andre ord for u håndgribeligt for folk. Men hvis jeg er mere konkret og siger: Hvem har tre borde, de kan tage med? Har nogen et musikanlæg, vi kan låne? Hvem er gode til at grille? Ja, så er reaktionerne helt anderledes. Så er der mange, som melder sig. Det abstrakte blev konkret. Og det hjælper folk til at handle og dermed komme videre efter konflikten,” fortæller Marlene Borst Hansen.

Det vil sige, at en succesfuld initiativrunde bunder i, at det står klart for tilhørerne, at initiativerne kan være forskelligartede. Helt små og lokale med udgangspunkt i tilhørernes egen virkelighed, men også større og mere abstrakte bud på løsninger.

”Moderator kan eventuelt arbejde med to strenge, hvor den ene er konkret og lokal, og den anden handler om ’politisk kunne man handle sådan og sådan’. At deltage i den beslutningsproces er dét, som initiativ-runden skal sørge for,” uddyber Anders Stahlschmidt.

For Marlene Borst Hansen stikker svaret på, hvorfor borgere skal aktiveres via initiativrunden, endnu dybere. Det er nærmest et eksistentielt ansvar, der påhviler os alle, fordi det holder demokratiet levende, mener hun. Det er ikke alene op til politikerne at handle, det ansvar er også borgernes. Vi skal opleve, at det gør en forskel, hvis vi handler. At vi er fælles om det aktive demokrati. At det har betydning, når vi handler.

VIDNEUDSAGN FRA DEBATTØRER OM INITIATIVRUNDEN

Majbrit Berlau, Næstformand i Fagbevægelsens Hovedorganisation:

Jeg havde glædet mig rigtig meget til den, fordi det kunne være den situation, hvor vi alle sammen kunne gå derfra og tænke: Der er en vej! Men desværre var tiden skredet, og runden blev derfor meget kort. Dog blev folk og talte sammen bagefter. De var meget interesserede i, hvad der kunne gøres. Hvad de kunne gøre.

Sådan en runde er meget vigtig, for ellers bliver vi bare hængende

i meningerne. Vi har masser af holdninger, men mangler visioner for, hvilken retning vi skal trække i.

Derfor er initiativrunden interessant, fordi den giver plads til lige netop det. Den tvinger os til at stå i debatten og tænke på, hvordan det kunne se anderledes ud?

Hvis man skulle forfine den runde, så kunne moderator gøre opmærksom på, at initiativer kan ligge tre steder: På individniveau, lokalt og strukturelt. Runden bør være tydelig på de tre niveauer. I en debat om ulighed, er der så noget, vi kan gøre anderledes som individer, vi kunne donere lidt her, være aktive frivillige, vi kan være opmærksomme på naboens børn, vi kan stemme anderledes.

Lokale niveauer: Hvis vi ser en gruppe unge, der hænger, kunne vi så igangsætte projekter til gavn for grupperne?

Så er der de store strukturelle niveauer, som omhandler skattesystemer og arbejdsmiljø, nedslidning, og her er det ofte politisk. Som moderator burde man italesætte de tre niveauer og gå dem alle sammen igennem. Det med at have alle tre niveauer med kan give en følelse af empowerment til dem, som kommer og lytter. Man går beriget derfra og tænker: Jeg har faktisk en rolle at spille. Jeg kan både spille den alene, men sgu også med andre mennesker. Hvor genialt!

Uanset om vi taler krig, klimaforandringer eller fattigdom, så er oplevelsen af, at jeg gør noget både for mig selv, men også for min omverden, en ekstremt ansporende følelse for mennesket.

Jeg er til gengæld også helt overbevist om, at hvis man sidder tilbage og føler sig pacificeret, så er man som menneske også nødt til at lukke af. Klimadiskussionen er et godt eksempel – hvis man oplever, at man ikke kan gøre noget, så er det meget nemmere at sige: “Jeg fortsætter som jeg plejer, og det her er der nogen andre, der tager sig af.”

Det har initiativrunden mulighed for at afmontere.

Sørine Gotfredsen, sognepræst, forfatter og debattør:

Jeg husker ikke initiativ-runden særligt tydeligt. Jeg tror, det er, fordi jeg oplevede den som værende lidt påklistet.

Det hele faldt hurtigt tilbage i vante rammer. Publikum blev inddraget, men uden at der kom nogen ny effekt ud af det. Når folk tager ordet, afsporer det ofte tingene og skaber en helt anden samtale. Vi på scenen mister taleretten. Det vil sige, at i samme sekund vi skal svare på det, som tilhørerne spørger om eller kommenterer på, så husker man ikke længere de særlige debatregler. Så falder vi lynhurtigt ind i vores vante roller, og så er vi tilbage i de gamle rammer. Hvis ordstyreren ikke styrer den runde meget tydeligt og stramt samt dirigerer debattørerne på scenen, så bliver det bare en almindelig spørgetime. Tilhørerne skal være helt klar over, hvad der forventes af dem – hvad de skal byde ind med. Det er ikke kommentarer eller spørgsmål, men bud på initiativer.

Hvis denne runde skal bibeholdes, skal den gentænkes og gøres konceptuelt klarere. Det er helt afgørende, at moderatoren er opgaven voksen. Det kræver nemlig, at reglerne gennemføres grundigt og endnu mere tydeligt, når hele rummet skal med.

Jeg synes overvejende, at debatformen er en rigtig god ide, men det forudsætter virkelig, at reglerne bliver overholdt.

Dorte Albæk, leder af Norddjurs Friskole:

I de allerførste Frirumsdebatter, jeg overværede, bare som tilhører, oplevede jeg, at folk i salen havde svært ved at finde ud af, hvad de kunne og skulle. Så det, der kom tilbage fra salen, var ikke super brugbart. Det ser ud til, at vi skal træne den muskel. Mit forslag er, at man skal blive bedre til at forberede det. Sende prøveballoner ud til tilhørerne, som er tilmeldt. Det kunne være via push-beskeder på folks mobiler eller via en app. Det er for at starte en refleksion i folk. For at aktivere en “for-forståelse” eller et holdningslag. Ja, i virkeligheden varme deres initiativ-tænkning op. Så er de bedre rustet til at komme med bud, når de endelig sidder der, til debatten.

#5 PARAT TIL
BEDSTE SENDETID

“Lidt groft sagt kalder vi en gang imellem publikum for kødtapetet. De er der, men de er ikke noget, produktionen bruger til noget. Det vil vi lave om på.”

#5 PARAT TIL BEDSTE SENDETID

I efteråret 2020 samlede jeg fem kolleger fra journalistikken til en diskussion om Frirumsdebatten. Ved mødet blev mine kolleger præsenteret for debatformen og udviklingsarbejdet bag. De fik indblik i tilbagemeldinger fra debattører og deltagere, som indgår i denne bog. Vi brugte en eftermiddag på at diskutere, om debatformen har noget specielt at tilbyde, som ikke allerede findes. Frembringer den overhovedet noget nyt i forhold til politiske interviews eller allerede eksisterende debatformer? Skal politikere og beslutningstagere overhovedet interviewes anderledes? Hvis ja, er der en risiko for, at offentlighedens viden om aktuelle forhold bliver svagere? Når folkevalgte udtrykker alt for megen tvivl om egne holdninger eller bruger for meget tid på at rose politiske modparters stærke argumenter, indebærer det så en risiko for, at borgernes tillid til politikere og beslutningstagere skrider? Kan vi, vælgerne, rumme den uklarhed?

Gertrud Thisted Højlund er den første, som tager ordet, da hun hører om debatformens sigte. Hun er vært på TV2 News og stod under folketingsvalget i 2019 i spidsen for en genoplivning af “Højlunds Forsamlingshus”, som i TV2’s unge år fra 1988 til 1994 var et populært tv-debatprogram styret af vært Niels Højlund, højskoleforstander, forfatter og samfundsdebattør, samt Gertrud Thisted Højlunds far. Kendetegnende for “Højlunds Forsamlingshus” dengang var programmets seriøse indstilling til publikums viden. Publikum havde mulighed for at blande sig og have indflydelse på debattens indhold, også på beslutninger, som kunne træffes under eller efter programmet. Denne kvalificerede involvering af borgerne ser Gertrud Thisted Højlund et stort uudnyttet potentiale i:

“I forbindelse med, at vi skulle lave forsamlingshuset igen, genså jeg min fars gamle programmer. Det var tydeligt at se, at min far krævede lige så meget af borgerne, som han krævede af politikerne. Han krævede af borgerne, at de vidste noget om det, de sagde. Så, jeg er meget opmærksom på, at folk ikke “bruges” til noget, som de ikke er eksperter

i. De skal kun bruges til at være eksperter i noget, som de ved noget om: Nemlig deres eget liv. De skal med andre ord ikke stå og gøre rede for en masse forskning eller tal fra en rapport. Som vært giver jeg mig selv til opgave at lytte meget intenst efter folks intention ud fra det, de siger,” fortæller Gertrud Thisted Højlund.

Jakob Risbro skriver noget ned på sin blok foran sig og kigger op. Risbro er samfundsredaktør på TV2/Fyn samt fellow fra Constructive Institute i Aarhus. TV2/Fyn arbejder på at udvikle konstruktive formater til nyheds- og debatdækningen og formulerede i 2019 en målsætning om at blive verdens førende testcenter for konstruktiv journalistik. Involvering af borgerne er i sandhed noget, som kan forbedres, mener han:

“Lidt groft sagt kalder vi en gang imellem publikum for *kødtapetet*. De er der, men de er ikke noget, produktionen bruger til noget. Det vil vi lave om på. Jeg tænker umiddelbart, at vi kan bruge denne debatform i journalistikken. Måske skal vi bruge nogle kræfter på at oversætte det til TV, for fjernsyn er jo også underholdning. Vi vil gerne ramme blandingen af seriøsitet og spændstighed. Måske er det ved at dyrke de personlige spørgsmål endnu mere. Eller tvivlen, som kommer i runde to med refleksionerne. De to elementer, tvivlen og hvad der har formet ens grundlæggende værdier, er fascinerende at lytte til,” siger Jakob Risbro.

Jakob Nielsen, chefredaktør på Altinget og Mandag Morgen, stemmer i, da samtalen dvæler ved dyrkelse af tvivlen, som et formgreb. Produceret af TV2 og i samarbejde med Radio24Syv og *Fyens Stiftstidende* arrangerede Altinget et velbesøgt *Valgfolkemøde* i Odense under folketingsvalgkampen i 2019. Her var der debatter, som mindede om arrangementer, man finder på det årlige Folkemøde på Bornholm. For eksempel politikere i direkte dialog med vælgere. Eller paneler, hvor modstridende politiske fløje skal finde fælles fodslag i stedet for at skændes:

“Jeg synes, det er interessant at dyrke tvivlen mere. Absolut. Men der er også noget ved konfrontationen, som er journalistikkens sjæl. Det at finde ind til kernen af en sag. At finde ud af, hvad det egentlig handler om. Så vi skal passe på med at blive bange for den del af det.

Konfrontationen, kanterne, den kritiske granskning, som er vejen ind bagved. Det er vigtigt, at vi tør lade den politiske debat være en politisk debat. Vi må ikke i kampen mod polariseringen gøre uenighed til vores fælles fjende. Det må det aldrig blive,” siger Jakob Nielsen.

Issa Jeppesen lytter opmærksomt. Hvis nogen har markeret sig med evnen til at lytte, med et strejf af venlig vedholdenhed og velforberedthed blandet med en kritisk hurtighed på aftrækkeren, så er det Jeppesen. Han er vært på Slotsholmen, P1’s politiske interviewprogram, der sendes fra DR’s studier i kælderen under Christiansborg. Jeppesen er desuden reporter på DR Nyheders Christiansborg-redaktion og gjorde sig i efteråret 2020 bemærket med et velforberedt og kritisk interview med tidligere statsminister Lars Løkke Rasmussen (V) om bogen *Om de fleste og det meste*. Mange af de kritiske spørgsmål i interviewet blev afleveret med en tydelig energi, der var rodfæstet i at være ægte nysgerrig på svaret.

Det viser sig, at Issa Jeppesen i sit manuskript forbereder sig på, at svarene kan gå mange veje. En usædvanlig strategi, da klassisk interviewteknik oftest bygger på, at journalisten gennem sin research går efter helt bestemte svar i ønsket om at få dokumentation for faktuel viden, beslutninger og ansvarsplacering. Men Jeppesens teknik har en klar styrke:

“I min forberedelse laver jeg en spørgeanalyse. For man skal ikke være forudindtaget i forhold til, hvad udfaldet af svaret skal være. Det må gerne stritte i begge retninger. Du må gerne svare i øst, selvom jeg tænker, at underholdningsværdien er bedre, hvis du svarer i vest. Men hvis du svarer i vest, vil jeg gerne gå med på den. Det betyder, at jeg lytter bedre efter og går med ned ad den sti. Det betyder ikke, at mit overordnede mål for interviewet skrider. Det har jeg skrevet på et papir foran mig, så jeg husker det undervejs. Målet i Lars Løkke Rasmussen-interviewet var at udforske, om han var illoyal over for partiet i sin beslutning om at udgive sin bog. Jeg prøver at tænke på, hvad der virkelig interesserer folk i den virkelige verden, ude bag den klokke, som Christiansborg er. Alle kender til illoyalitet. Alle er klar over, hvad det

går ud på og kan relatere til det. Det prøver jeg så at udforske, samtidig med at jeg lytter og prøver at få Lars Løkke Rasmussen til at reflektere over årsagen til sine egne handlinger. Når det går godt, synes jeg faktisk, det er muligt at være konfrontatorisk samtidig med at tvivlen får plads,” siger Issa Jeppesen.

Jakob Risbro tilføjer:

“Jeg synes, det er fedt med tvivlen, hvis debattørerne tør. De tør i dette lukkede debatformat, som ikke sendes på TV og Radio. Men tør de også, når der er TV og Radio ind over? Vi bliver nødt til at sikre tilliden. At deres tvivl ikke bliver brugt mod dem, i en eller anden overskrift. Og hvad med deres egne folk? Lad mig give et eksempel: Må Erling Bonnesen (V), sige det, han egentlig har lyst til at sige i runde to, eller står der en partiorganisation og banker ham i hovedet med en kølle?” spørger han.

“Vi har strejft muligheden af, at man kunne lave et *beslutningsformat*. Ja, gøre en pointe ud af, ikke at kalde det et debatformat. Det skulle være, hvor forskellige mennesker kunne sætte sig sammen. Menige mennesker og politikere, der havde til opgave at finde sammen om et kompromis, en løsning eller beslutning, i stedet for at dyrke uenigheden,” fortæller Jakob Nielsen. “Eller lave en *omvendt-debat*, som er det, der ligger i Frirumsdebattens runde to. Hvor man skal fremhæve hinandens bedste modargumenter. Det, synes jeg, kunne være sindssygt sjovt at arbejde med, for eksempel i Folkemøde-regi. Men igen skal vi passe på ikke at trække det alt for langt. Politik er jo at stå på nogle synspunkter, og det hele kan godt blive meget forvirret. Så jeg er ikke helt sikker på, hvor langt man kunne trække den, men jeg synes, det kunne være sjovt at arbejde med,” siger Jakob Nielsen.

Christina Andreasen er med til mødet. Hun har et blik ind i diskussionen, som adskiller sig fra en traditionel journalistisk tænkning. Hun er digital redaktør og leder på Berlingske. Hun sidder desuden i Berlingske Medias bestyrelse som medarbejderrepræsentant og var i 2018-2019 optaget på Harvard University som Nieman Journalism Fellow, hvor hun studerede digital innovation for klassiske mediehuse. Her

arbejdede hun blandt andet med, hvordan adfærdsdesign kan bruges til gavn for effektive journalistiske formater, og fremhæver flere greb i debatformaten, som netop trækker på adfærdsdesign:

“Det er interessant at bede debattørerne om at bytte plads fysisk. De psykologiske mekanismer er jo enormt vigtige at gribe fat i. Det lyder, som om det fysiske bytte faktisk hjælper debattørerne til at se nye synsvinkler. Ikke bare fysisk, men også mentalt,” vurderer Christina Andreasen og fortsætter: “Men jeg ser også en fare i formatet. Nemlig der, hvor man forventer, at folk vil rejse sig og dele ideer foran en sal fyldt med fremmede mennesker. Fra brugerundersøgelser, ved vi, at noget af det, folk hader allermost, er at rejse sig op foran andre og sige noget. Men, det kunne man prøve at tage højde for i en eventuel videreudvikling af debatten,” siger Christina Andreasen.

Som Frirumsdebatten er i dag, er der ikke tænkt digitale lag ind, som brug af apps, andre digitale platforme eller software, der kan understøtte formaten. Det skyldes, at skolerne bag debatformaten ønskede en analog form, med vægt på et fysisk, virkeligt møde i et såkaldt “townhall”-format, hvor debattører og deltagere (publikum) sidder med hinanden i samme rum. Men at tilføje digitale værktøjer behøver ikke at svække debatten, det kan tjene til at styrke den yderligere, understreger Christina Andreasen:

“Man kunne arbejde med at bruge en digital app eller software, som kunne hjælpe med tredje runde, Initiativ-runden. Man kunne eksperimentere med at bruge en app forud for debattens start. Sende spørgsmål ud, stimulere folks tænkning. Man kunne gøre dem det klart, at det forventes, at de bidrager med indspark til initiativer. Vi ved, at når folk har mulighed for at forberede sig og vænne sig til tanken, så får man mange flere med, og man får flere forskellige svar, end hvis man brainstormer i en forsamling, hvor de stærkeste stemmer har en tendens til at ensrette. Deres ideer kunne så stå på en storskærm. Der kunne være en afstemning, og resultatet inkluderes af moderatoren undervejs,” siger Christina Andreasen.

“Ja, hvis man kan få koblet den politiske debat til forandringer i vir-

keligheden, er det virkelig nytænkning,” siger Gertrud Thisted Højlund og uddyber:

“Jeg synes, det var meget tydeligt, da jeg for nylig sad og læste en rapport om tilsyn og pleje på danske plejehjem, som kom i kølvandet på dokumentaren om 90-årige Else, der var udsat for vanrøgt på plejehjemmet Kongsgaarden i Aarhus. Alle var enige om, at det var for galt. Politikere, personale, pårørende. Alle. Men er der sket varige ændringer og så langt ud i systemet, som der er behov for? Jeg tvivler.

Jeg er fascineret af tanken om, at vi i journalistikken kunne synliggøre afstanden fra det øverste politiske lag og hele vejen ned til den person, som skal skifte Elses ble. Hvor er det, beslutningerne skal træffes? Hvor er det, at noget ikke bliver, som man kunne ønske, det blev? Hvordan kan vi ændre det, så det for alvor bliver godt? En lille del af det handler om at mindske afstanden mellem politikere og folket. Det forsøger vi med Højlunds Forsamlingshus, og det gør dette debatformat jo også,” slutter Gertrud Thisted Højlund.

#6 FRA FRUSTRATION TIL FRIRUM

ON THE AIR

VIL I IKKE
HØRE HVAD
VI MENER?

DIALOG

SUK

DIALOG

“Jeg begynder at møde unge mennesker, som helt grundlæggende ikke tror på, at de har nogen rolle at spille i forhold til det fælles. De tror hverken, de evner det, magter det eller har pligt til det.”

#6 FRA FRUSTRATION TIL FRIRUM

Udviklingen af Frirumsdebatten begynder officielt set i 2016, men idéen ligger længere tilbage og begynder på Danmarks friskoler, efterskoler og højskoler. Efter folketingsvalget i 2015 falder talen blandt skolernes tre formænd oftere og oftere på, hvordan valgkampen forløb. Om højdepunkter, men også hvor der var plads til forbedring.

De talte blandt andet om, hvordan sager blev behandlet i pressen, hvordan debatterne blev afviklet. Snakken om valgkampen førte over i en samtale om de unges oplevelse af demokratiet. Altså, de samme unge mennesker, som var indskrevet på skolerne, men som i stigende grad meldte pas på at deltage i den offentlige samtale. Det var i hvert fald den oplevelse, som langsomt voksede hos de tre skoleformænd. På et møde mellem formændene og deres sekretariatsledelse, ryger sætningen ”Det Danmark, der taler sammen, hænger sammen” ud i lokalet, og der fødes idéen om at udvikle Frirumsdebatten, og de tre skoleformænd sætter kræfter bag udviklingen af et alternativt bud på en debatform, støttet økonomisk af TrygFonden. Dét, at det nytter at gøre noget, er en værdi hos alle tre formænd og begynder tidligt.

Efterskolernes formand, Torben Vind Rasmussen, var glad for gymnastik i de tidlige 70’ere. Gymnastikforeningen, han meldte sig ind i, ragede dog kort tid efter uklar med moderforeningen omkring fordelingen af midler, og resultatet var, at forældre, trænere og børn skabte deres egen, helt nye forening; Gymnastikforeningen GU72. Men ikke alle i lokalområdet var begejstrede for den nye forening. Var det nu forståeligt at vende “de store” ryggen og gå egne veje? Folkene bag GU72 blev kaldt for små rebeller og ikke som alle andre, hvilket passede både træner og gymnaster fint. De fortsatte bare.

Dén indstilling gjorde varigt indtryk på den syvårige Torben Vind Rasmussen:

“Jeg oplevede en selvfølgelighed i det at *kunne gøre noget*. Jeg var ny i gymnastikforeningen, som lige var brudt fri af den større organisation. Træner Richard samlede os alle sammen og sagde, at nu var det op

til os selv. Vi lavede vores eget logo og egen forening. Vi vidste godt, at de andre var sure på os, fordi de så os som udbrydere og som en protestforening. Men handlings-delen var der, og det helt selvfølgelig. Det kunne ikke være anderledes. Det har jeg taget med mig som en livserfar- ing. At det nytter at gøre noget, hvis man ikke er tilfreds med det eksiste- rende. Ja, så har man nærmest *pligt* til at handle,” fortæller Torben Vind Rasmussen.

På Torben Vind Rasmussens venstre side sidder Lisbeth Trinskjær og lytter. Hun er stille et langt øjeblik. Hun trækker luft ind – og en lige linje fra træner Richard til Frirumsdebatten:

“I virkeligheden er det derfor, jeg elsker den sidste runde i Frirums- debatten, Initiativrunden. Den, der handler om at handle. For det helt klassiske er, at vi siger til politikeren: Hvad vil du så gøre ved det? Sagen er bare: Det er ikke kun politikerne, som har handlepligten. Med denne debatform har vi ophævet monopolet på handling. Du skal ikke holde dig tilbage. Gør det. Du skal ikke have nogens tilladelse til at handle. Gør det nu!”

Peter Bendix Pedersen nikker til det, Lisbeth Trinskjær siger. Dansk Friskoleforening kan næsten siges at være skabt på den præmis. Nem- lig at man skal handle, hvis man ønsker at forandre det eksisterende. Friskoler opstår kun, hvis en forældrekræds opretter en ny skole, hvis idé og værdigrundlag adskiller sig fra eksisterende skoler. Så Bendix Pedersen leder en forening, som er et udtryk for, at borgere skrider til handling, når bare de er engagerede nok i sagen. Frirumsdebatten en- gagerer borgerne, fordi den er skruet sammen på en måde, så forbindels- en mellem debattørerne og tilhørerne, som vi kalder deltagere, er ligetil:

“På en af vores skoler havde vi et valgmøde med Liberal Allianc- es Henrik Dahl og socialdemokraten Troels Ravn, der handlede om, hvilken skoleform der er den bedste. Nede i salen sad der måske hun- drede halvtreds forældre. De kom med i debatten. De ting, forældre- ne foreslog, blev politikerne nødt til at tænke over. De kunne ikke bare fyre den vante floskel af. Lige dér opstår der værdi. Alle begynder at tale om kernen, som parterne er optaget af: Politikeren vil gerne lave

god skolepolitik, og forældrene er interesserede i, at deres børn har en god skole,” husker Peter Bendix Pedersen og fortsætter:

“Samtalen og tvivlen var der. Jeg er sikker på, at der nede i salen sad nogle borgere, som gik derfra og tænkte: ‘Uh, det var sgu ikke så tosset, det den anden politiker sagde. Vi blev klogere.’”

En af Frirumsdebattens centrale principper handler netop om at blive klogere. Ikke enige, bare klogere. Det princip reagerer tilhørere og delta- gende politikere kraftigt på, fortæller Lisbeth Trinskjær:

“Feedbacken fra politikerne er: I må ikke holde op med det. Altså, at have særlige regler i en Frirumsdebat. De fremhæver princippet om *Blev Du Klogere* eller reglen om, at det er ok at udtrykke tvivl. Det fortæller mig, at politikere er trætte af rollespil i en klassisk debat, hvor aftalte argumenter leveres som planlagt. Ofte uden at blive klogere eller udtrykke nogen form for tvivl,” siger Lisbeth Trinskjær.

Spørgsmålet om, hvor viljen til at ændre den offentlige samtale kommer fra, fremkalder al indignation hos de tre formænd. Alle tre kommer med eksempler fra klassiske TV-debatter, de har set, som de opfatter som en slags “aftalt teater”, og hvor der diskuteres i munden på hinanden. Alle taber, ikke mindst seerne. Debatter fra natio- nale nyhedskanaler, fra internationale nyhedskanaler. Alle sammen ens i formen. Ren *konfliktunderholdning*, siger en af formændene.

Alle tre har deres daglige gang blandt unge mennesker, på fri-, efter- og højskoler. De oplever en ulyst tangerende til resignation fra unge mennesker i forhold til at blande sig i offentlig debat. Lisbeth Trinskjær fortæller om situationer, hun har haft med sine elever:

“Jeg begynder at møde unge mennesker, som helt grundlæggende ikke tror på, at de har nogen rolle at spille i forhold til det fælles. De tror hverken, de evner det, magter det eller har pligt til det. Eller at nogen forventer det af dem. Det gør dem til passive tilskuere til et samfund i stedet for at skabe indsigt i, at de også har magt.”

Torben Vind Rasmussen havde besøg af en national tv-station, som filmede en valgdebat i på hans skole. Med kendte folketingspolitikere og en sal, stuvende fuld af elever. Men noget udeblev:

“TV-holdet kommer ind i huset og bruger os som en scene. De pakkede sammen og forlod stedet igen i samme sekund, som de var færdige med at filme debatten. Så sad eleverne der og sagde: ‘Hov! Var det dét, som var meningen?’ Vi havde brugt kræfter på det, var kommet i TV og var stolte af det, men der var ingenting i det. Politikerne kiggede ind i kameraet, og det øjeblik kameraet var slukket, gik de deres vej. Punktum. Der manglede nærvær, der manglede respekt, der manglede ligeværd. Det var sørgeligt. Det fik mig til at reflektere over: Hvordan kan vi skabe en debatform, som faktisk har respekt for de borgere, som de folkevalgte burde tale med?”, slutter Torben Vind Rasmussen.

Dette er tænkt ind i Frirumsdebatten og formaliseret i den tredje runde: Initiativrunden, hvor debattører og deltagere bidrager til nye løsninger og konkrete handlinger.

Her ser Peter Bendix Pedersen en udfordring i formen, fordi runden udfordrer en tillært kultur:

“Det øjeblik nogen siger: Så! Nu har I muligheden for at komme med jeres initiativer, så kan man se, at der er nogen, som dukker hovedet. Det er ligesom folk tænker, at ‘der ikke er nogen, som skal spørge mig om noget’. Der har vi udfordringen. At folk skal tage eget ansvar for – og handling på initiativerne. Store som små. Der mener jeg, at formen har sin største udfordring,” slutter Peter Bendix Pedersen.

Der ligger også en anden knast i formatet. Nemlig ulysten til at blive i en konflikt, siger Torben Vind Rasmussen:

“Det er ubehageligt for mange at være i en konflikt. Jeg har det i hvert fald sådan. Og at turde blive længe i uenigheden. Jeg har overværet Frirumsdebatter, hvor jeg har tænkt: Det går for hurtigt med at forlade konflikten. Sempelthen alt for hurtigt. I stedet bør vi dvæle meget mere over delelementerne i uenigheden. Vi skal vænne os til at få udpenslet uenigheden, undersøge nuancerne. Så har vi efter min mening bedre mulighed for at flytte os. Vi bliver i hvert fald ofte klogere.”

“Ja, vores konflikt-kompetence er meget svag,” tilføjer Lisbeth Trinskjær og fortsætter:

“Den er ikke blevet opdyrket. Jeg oplever, at når vi har en konflikt,

så starter vi ikke på niveau et eller to. Nej, vi går fra nul til hundrede på ingen tid. Der er ingen mellemtrin på konflikttrappen. Vi går direkte fra start til loftet. Det er en umoden måde at have konflikter på. Vi skal blive bedre til at finde ud af, at det godt kan være, at du og jeg er uenige nu om den her sag. Men det er ikke det samme, som at jeg synes, dine børn skal dø. Vi kan godt tale om det her på en fornuftig måde,” siger Lisbeth Trinskjær.

Peter Bendix Pedersen smiler ad beskrivelsen, men bliver alvorlig igen:

“Hvis vi bliver uvant med at øve os på, at der findes forskellige perspektiver, ja, så tror vi lettere, at vores eget perspektiv er den *eneste* sandhed. Jeg synes, vi skal arbejde med at blive længere i uenigheden. Med den hensigt at give et mere begavet og mangefacetteret billede af, hvad uenigheden går på,” slutter Peter Bendix Pedersen.

#7 HEJS FLAGET

“Selvom du ikke skulle have en ambition om at tage tøjlerne og ride ud i det her nye område, så tal om debat-formen til alle, som gider at lytte. Hejs flaget.”

#7 HEJS FLAGET

Denne bog har forhåbentligt givet dig mod på at bruge Frirumsdebattens metode i praksis. Debatformen bør interessere enhver, som mener, at samtale mellem mennesker, som er uenige, kan og *skal* forbedres.

Dette er et nyt, gangbart bud på en måde at gøre det på. I stedet for en kronisk fastlåst diskussion om, at debatter er blevet forfærdelige, og verden er af lave.

Metoden kræver naturligvis, at du har mod på at lære nyt, øve dig og begive dig ud på nyt land. Forhåbentlig giver de tre runder, detaljerne fra udviklingsarbejdet samt de ærlige vidnesbyrd fra debattørerne dig nye perspektiver, inspiration og konkrete metodegreb, som du kan bringe i anvendelse, uanset hvor du måtte være ordstyrer. Uanset om det er i de klassiske medier, i skoleklasser eller hjemme ved spisebordet, som måske er det første sted at begynde?

Selvom du ikke skulle have en ambition om at tage tøjlerne og ride ud i det her nye område, så tal om debatformen til alle, som gider at lytte. Hejs flaget.

Verden, ikke bare Danmark, har brug for metoder til, hvordan mennesker kan tale bedre sammen. I Storbritannien delte befolkningen sig i næsten to lige store dele efter Brexit, da resultatet af afstemningen om at forlade EU lå klar. En opdeling, som stadig præger landet og flertallet af debatterne i medierne. Er du Brexiteer eller Remainer? I Ukraine og Moldova, hvor jeg har undervist i depolariserende journalistiske formater, er befolkningerne skarpt opdelt. Den ene halvdel ønsker at rykke tættere på Rusland og Putins politiske linje. Den anden halvdel ønsker tættere bånd med EU. I USA, under præsident Donald Trump, bliver udgangspunktet for mange samtaler, om du er for eller mod Trump. Resultatet er en delt befolkning og et delt politisk system, som helt har mistet evnen til samarbejde på tværs af partier.

I bogen *One Nation, Two Realities: Dueling Facts in American Democracy* understreger bogens to forfattere, at faktatjek og forankring i fakta ikke gør meget for at flytte folks holdninger i en sag.

Folks standpunkt er ikke drevet af deres viden om relevant fakta i sagen, men formet af personens dybere værdisæt. Eksempelvis er det nærliggende at tro, at en person, som svarer, at racisme er et problem, må være påvirket af fakta og tal, som dokumenterer racisme. Eller at personen er under indflydelse af politikere med holdninger til racisme. Eller hvilken hudfarve personen selv har.

Men nej, konkluderer de amerikanske forfattere, efter at have gransket data fra fem års nationale rundspørger om blandt andet holdningen til racisme. Rødderne går dybere. Det handler om, i hvilken grad sva-reren vægter *medfølelse* som en vigtig livsværdi. Hvis medfølelse er en stærk livsværdi for svareren, så betyder det, at svareren oplever racisme som et alvorligt problem. Det er ikke svarerens hudfarve, som er udslagsgivende for holdningen til racisme, men den kapacitet, vedkommende har til at føle medfølelse.

Jeg kommer til at tænke på parallelterne til det arbejde, som den amerikanske forsker og psykolog Jonathan Haidt snart har brugt to årtier på. Haidt har studeret og kortlagt seks moralske grundværdier, som tilsammen udgør det værdimæssige kompas, der navigerer os gennem livet. Hvis man kender disse værdier, sidder man også med nøglen til at forstå, hvorfor mennesker kan være så uenige. De vægter simpelthen sager forskelligt, fordi de vægter de seks moralske grundværdier forskelligt. De seks værdier er omsorg/hvordan skal omsorg udvises? (care), retfærdighed/hvad er retfærdighed? (fairness), frihedsrettigheder/hvordan udlevs frihed? (liberty), loyalitet/hvordan udvises loyalitet? (loyalty), autoritet/er respekt for autoriteter vigtigt? (authority) samt respekt for riter/hvad er helligt? (sacredness). Men det besværlige er bare, at vi fortolker de seks grundværdier forskelligt. For en "konservativ", i USA er det en republikaner, er alle seks værdier lige vigtige. De vejer alle sammen tungt, og det guider dermed vedkommendes holdning og indstilling til, hvordan noget skal håndteres. For en liberal, i USA er det en demokrat, er de fire første de vigtigste. De to sidste, respekt for autoriteter/authority og respekt for hellige riter/sacredness vejer ikke helt så tungt. Desuden opfatter en konservativ og en liberal

begreberne forskelligt. En republikaner mener, at staten skal bestemme mindst muligt, og den personlige frihed står over alt andet. Det er omvendt for en demokrat. Staten må gerne bestemme for at øge ligheden i samfundet. Haidt oplever, at sulten efter at forstå, hvorfor politikere fra hver sin ende af det politiske spektrum, er så rygende uenige, vokser og vokser. Hans bud på svaret, peger altså samme sted hen, som kollegerne Marietta og Barker, der skrev bogen *One Nation, Two Realities: Dueling Facts in American Democracy*.

Netop derfor har Frirumsdebatformen så meget at tilbyde i en polariseret tid, da et af dens dominerende principper netop er at kortlægge og tage udgangspunkt i forankringen ned i de værdilag, som Haidt, Marietta og Barker fremhæver. Hvordan hænger beslutningstagernes personlige værdier sammen med deres politik og syn på, hvordan samfundet skal udvikle sig?

Jonas Lieberkind beskæftiger sig med unges politiske dannelse som forsker og lektor på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse/DPU og har været en af de eksperter, som har rådet udviklingsgruppen bag Frirumsdebatten til netop at fokusere på værdilagene:

"Formen bringer menneskers liv i spil og ser på, hvordan debattørerne er forankret i dybe værdilag, men forankret forskelligt. Det er det interessante," mener Jonas Lieberkind.

"I disse debatter repræsenterer man sig selv og ikke bare en institution eller nogle vælgere, og der adskiller formatet sig fra klassiske journalistiske debatformat, som har det med at adskille person og holdning. I Frirummets debatter hænger de to ting sammen, og det giver ofte et indtryk af større sammenhæng eller troværdighed, om man vil.

Tvivlen ses typisk som et demokratisk problem i den almindelige samtale samt i valgforskningen. En vælger, der skifter politisk ståsted, er muligvis en, som ikke har sat sig ind i tingene eller ikke har tillid til sine egne valg. Men man kan også vælge at se det modsat. Som én, der netop tør," fortæller Jonas Lieberkind.

TØR UDFORDRE SIG SELV

“Unge springer mere mellem partier. De er meget mere tvivlende. Når Frirumsdebatterne giver plads til tvivl, kan det muligvis tale til mange unge, samt være med til at legitimere, at det er i orden at tvivle. Tvivl er for de modige. Jeg holder meget af, at der er fokus på konflikt, og at konflikt er en del af formatet. Men også dette element kan udvikles lidt i forhold til, hvad konflikt er for en størrelse. For en konflikt er ikke bare fronter. Konflikt er også lige præcis der, hvor man ikke ser fronten. Det kan eksempelvis være et helt andet sted end der, hvor folk indtager den offentlige position – eller den klare holdning.

Tænk bare på den franske, nulevende filosof Jacques Rancière, som brugte farven hvid som eksempel på en konflikt. For Rancière er konflikten ikke kun mellem én som siger hvid og en anden, som siger sort. Det er også og måske først og fremmest en konflikt mellem to, der begge siger hvid, men forstår noget forskelligt ved farven hvid. I Frirumsdebatten bliver også denne type konflikter synlige,” uddyber Jonas Lieberkind og fortsætter:

“Eller et andet eksempel: Partiet Liberal Alliance over for Enhedslisten. Begge parter vil være enige om, at frihed er centralt, men de mener bare noget forskelligt om, hvad frihed er for en størrelse. Frihed er ikke bare frihed. Debatformatet gør det muligt for os at erfare, at vi mennesker ikke bare mener noget forskelligt, har forskellige interesser og værdier, men at vi også ser, hører og forstår verden forskelligt. Så muligheden findes for, at man kan lære ustyrligt meget om den anden, om sig selv, samt om de strukturer, der omgiver én. Faren i formatet er, hvis det går hen og bliver belærende eller docerende.

Så falder mange fra med det samme. Men eksekveret kompetent, kan formatet udfordre nogle af de måder, vi normalt går rundt og diskuterer den verden, vi lever i.

Det er sundt,” slutter Jonas Lieberkind.

BLOTLÆG VÆRDILAGENE

Frirumsdebattens kortlægning af “værdi-lagene” er effektivt installeret undervejs. Der er skabt plads til det som et bærende princip.

Præsten Sørine Gotfredsen, elsker Danmark. Det gør hun med rod-fæste i nogle stærke værdibegreber, som er helt hendes egne. Politiker Ida Auken elsker også Danmark, men med rod i en anden fortolkning af værdierne end Sørine Gotfredsen.

Dermed opstår uenigheden mellem de to. De kan være enige om, at et givent problem findes, men uenige om, hvordan det skal anskues og håndteres.

HVILKEN MERVÆRDI GIVER DET?

En debat, hvor deltagerne er tydelige om sammenhængen mellem deres dybe værdier og den måde, de agerer og handler på i hverdagen, har potentialet til at styrke tilliden.

Tillid har det godt, når du forstår, hvad der gør, at en blå politiker føler så dybt for individets frie valg og dets frihed i forhold til staten. Det betyder, at vedkommende mener og siger noget ganske bestemt i en diskussion om bedre integration i Danmark.

Du behøver ikke være enig i synspunktet. Men din tillid vokser, fordi du kan se, at der er en sammenhæng, og at personen handler i overensstemmelse med sine dybe værdier.

Det er beskrivelsen af et helt bestemt fænomen: Integritet.

Man bliver også klogere, når man forstår sammenhængen mellem dybe værdier og handlinger på overfladen. Det er næsten som dybe ankre i en havbund, hvis tove løber op til skibet, hvor besætningen agerer på dækket. Det gør én klogere på sammenhænge. Nå, er det sådan bund og top er forbundet? Aha!

Politiske diskussioner er ofte skruet sammen på en måde, hvor det fyger med holdninger, som lyder meget kloge. Men holdningerne opererer på et overfladisk niveau. De, som snakker, henviser til den ene rapport og den anden rapport. Det bliver en tung, indforstået diskus-

sion. I en sådan debat siger mange unge, at de føler sig koblet af. Men der er grund til at spørge sig selv, om det kun er de unge, som føler sig koblet af.

Hvis vi får nogle dybe grundværdier ind i diskussionen, kan man som ungt menneske meget lettere spejle sig i det og deltage. Man behøver ikke at vide så meget, men bare have et syn på samfundet og andre mennesker. Det betyder, at debatter og diskussioner, som er nede i rødderne under argumenterne, har potentiale til at tiltrække langt flere unge.

Ja, flere mennesker fra alle dele af samfundet, i det hele taget. For journalistikken giver det en mere næringsrig debat.

Positionerne bliver udvidet, når debattørerne ikke bare bliver i deres eget message track, men begynder at lytte og tage fat i dét, som modparten siger. Borgerne får et bedre indblik i de dilemmaer, som beslutningstagere står i, når de er ærlige om disse og giver udtryk for deres tvivl. Det giver en bedre fornemmelse af, at man kan *gøre* noget. At man ikke er handlingslammet. At man kan komme med forslag og handle på dem. Debatten udvider sig pludselig i stedet for at blive ensporet og snæver. Fra at være det samme udslidte og forudsigelige spor bevæger stien sig pludselig andre steder hen i landskabet. Den udvider sig. Bliver til en vej. Måske til en firesporet motorvej med masser af plads.

Sørine Gotfredsen er kendt for at være en skarp debattør. Hun giver ikke ved dørene. Men i interviewet til denne bog fortæller hun alligevel, at den form den skarpe og uforsonlige også gør hende træt:

“I klassiske debatformer ved du nøjagtig, hvad de andre mener, allerede inden de siger noget. Ud over at det kan blive forudsigeligt, så har det den effekt, at vores samlede horisont bliver smallere, end den behøver at være. En ting er, at to parter sidder og gentager det, de har sagt før. Men tilskuerne vil også opleve, at de bliver bekræftet eller afkræftet i det, som de i forvejen bærer rundt på. Så den klassiske debatform er med til at gøre vores samlede erkendelse smallere. Både for dem, der taler, og dem, der lytter. Når denne nye debatform lykkedes, har det den modsatte effekt. Den udvider erkendelsen,” siger Sørine Gotfredsen.

Denne tydelighed i sammenhængen mellem den dybe bund og det, vi ser på overfladen, er vigtig for *samtale-kraften* i samfundet. Selvom vi ikke står hånd i hånd, men snarere over for hinanden, så står vi der trods alt. Diskuterende, lyttende og spørgende.

Vi behøver ikke blive enige.

Vi skal bare blive klogere.

TAK

Denne bog fik liv efter en Folkemøde-debat, hvor jeg fandt ud af, at der er mange flere, end jeg gik og forestillede mig, som gør noget aktivt for at forbedre måden, vi taler sammen på. I denne situation var det Højskolernes forkvinde, Lisbeth Trinskjær, som åbnede mine øjne for den debatform, som højskolerne sammen med efter- og friskolerne, havde udviklet. Det har været et privilegium at dykke dybere ned i metoden og gøre mig tanker om, hvordan den kan bringes videre ud til en endnu større offentlighed, gennem medierne, som er mit fagområde. Jeg er meget spændt på det videre arbejde med debatformen og er optimistisk. Tiden er med os.

Det bedste ved at skrive en bog er alt det nye, jeg lærer undervejs, ikke mindst i mødet med og interviews af de mennesker, som har udtalt sig til bogen. Tak til alle jer, som har bidraget generøst med tid, viden og indsigt til bogen. Ikke mindst en tak til de af mine journalistkolleger, som ikke er bange for at tænke nye tanker og eksperimentere.

En særlig tak til jer, som har lagt masser af timer i bearbejdelsen af bogen: Emil Hamer Boisen, Marlene Borst Hansen, redaktør Andreas Harbsmeier, grafiker Katrine Dahlerup og naturligvis illustrator Rasmus Meisler, som med sine tankevækkende illustrationer må skærpe enhver, der åbner bogen og lader øjnene gå på opdagelse over siderne. Uden jer var der ikke nogen bog. Tak.

Mens jeg skriver disse ord, føler jeg en lettelse og taknemmelighed over at stå med en færdig bog, da det har været en længere proces, end nogen kunne have forudset. Corona-pandemien lukkede Danmark og verden ned i marts 2020, hvor jeg ellers havde aftalt en række interviews og skulle overvære debatter rundt om i landet. Alt blev aflyst!

Men da vi alle sammen havde fattet os, var der fuld opbakning: Alle var imødekommende, og vi mødtes online og virtuelt. Så uforbeholden tak til alle involverede for deres tålmod og fleksibilitet.

Til slut tak til min mand Torsten Jansen. Du har som altid været den mest årvågne læser, stærkeste sparringspartner og største støtte.

LÆS VIDERE

Bjerg, Lars (2005)

Vær god – om etik, værdier og kvalitet i journalistik

Forlaget Ajour

Bjerre, Malene & Gyldensted, Cathrine (2014)

Håndbog i konstruktiv journalistik

Forlaget Ajour

Bro, Peter (2004)

Aktionsjournalistik. Historie, holdning og håndværk

Syddansk Universitetsforlag

Frankfurt, Harry G. (2019)

Om bullshit

A Mock Book

Frirummet.org

Gustafsson, Lisbeth (2014)

Sluta bråka!

Forlaget 33 Sidor

Gyldensted, Cathrine (2016)

From Mirrors to Movers. Five Elements of Positive Psychology in Constructive Journalism

Group Publishing

Haidt, Jonathan (2012)

The Righteous Mind. Why Good People Are Divided by Politics and Religion

Pantheon

Kock, Christian (2011)

De svarer ikke - fordømmende uskikke i den politiske debat

Gyldendal

Luyendijk, Joris (2017)

Kunnen we praten?

Atlas Contact

Marietta, Morgan & Barker, David C. (2019)

One Nation, Two Realities: Dueling Facts in American Democracy

Oxford University Press

Stahlschmidt, Anders (2020)

En kur mod konfliktskyhed. Bliv bedre til at sige det, der skal siges

LSKommunikation.dk

FRIRUMMET

Debatform

Frirumsdebatten er udviklet af Frirummet – et fællesinitiativ mellem de frie skoler (højskoler, efterskoler og friskoler) med støtte fra TrygFonden.

Frirummet ønsker at bidrage til at forbedre den offentlige samtale og styrke børn og unges demokratiske mod, engagement og deltagelse.

Hvor ofte bliver du egentlig klogere af at overvære en politisk debat? Og hvor vedkommende er den? De senere år er megen politisk debat blevet til konfliktunderholdning. Unge trækker sig fra den offentlige samtale, og mange kan ikke håndtere at være i konflikt. Men hvad nu hvis det var legitimt at udtrykke tvivl? Hvad nu hvis debattørerne blev tvunget til at sætte sig i modpartens sted? Hvad nu hvis det var okay, at vi ikke bliver enige? Og hvad hvis du som tilhører til en debat skulle bidrage med løsningsforslag?

Journalist Cathrine Gyldensted har undersøgt potentialet i Frirumsdebatten, en ny debatform, der udfordrer de traditionelle rammer for politisk debat med det formål at styrke den demokratiske samtale mellem borgere og folkevalgte. I bogen kan du møde folkene fra de frie skoler, der står bag initiativet Frirummet, politikere og debattører, der har deltaget i en Frirumsdebat, samt nogle af de journalister, der er med til at sætte rammen for debatten i medierne.

Resultatet er denne bog, der forhåbentlig kan inspirere til en bedre offentlig debat, hvor alle har mulighed for at blive klogere.